

BRÉF TIL BJARGAR LÍFI 2018
VERKFÆRAKISTA
FYRIR KENNARA

**BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**

AMNESTY
INTERNATIONAL

EFNISYFIRLIT

1. VERKFERAKISTA BRÉF TIL BJARGAR LÍFI	1	8. ATENA DAEMI & BANN VIÐ PYNDINGUM OG GRIMMILEGRI, ÓMANNLEGRI EÐA VANVIRÐANDI MEÐFERÐ	49
1.1 Uppbygging verkferakistu Bréf til bjargar lífi	2	8.1 Bakgrunnsupplýsingar um bann við pyndingum og grimmilegri, ómannlegri eða vanvirðandi meðferð	49
1.2 Mannréttindafræðsla Amnesty International	3	8.2 Verkefni: Bann við pyndingum og grimmilegri, ómannlegri eða vanvirðandi meðferð	50
2. BRÉF TIL BJARGAR LÍFI HERFERÐIN	4	8.3 Gríptu til aðgerða fyrir Atenu Daemi	55
2.1 Hvernig get ég skipulagt Bréf til bjargar lífi viðburð í skólanum mínum?	7	9. GULZAR DUISHENOVA & BANN VIÐ MISMUNUN	58
2.2 Verkefni: Bréf til bjargar lífi bréfaskrif	8	9.1 Bakgrunnsupplýsingar um bann við mismunun	58
3. KYNNING Á BRÉF TIL BJARGAR LÍFI 2018	11	9.2 Verkefni um bann við mismunun	59
4. BARÁTTUKONUR FYRIR MANNRÉTTINDUM	15	9.3 Gríptu til aðgerða fyrir Gulzar Duisheva	63
4.1 Bakgrunnsupplýsingar: Hverjar eru baráttukonur fyrir mannréttindum?	15	10. NONHLE MBUTHUMA & LANDSRÉTTINDI FRUMBYGGJA	66
4.2 Verkefni: Kynning á baráttukonum fyrir mannréttindum	18	10.1 Bakgrunnsupplýsingar um landsréttindi frumbyggja	66
4.3 Gríptu til aðgerða fyrir baráttukonur fyrir mannréttindum	21	10.2 Verkefni um landsréttindi frumbyggja	67
5. MANNRÉTTINDI – STUTT KYNNING	22	10.3 Gríptu til aðgerða fyrir Nonhle Mbuthuma	71
5.1 Bakgrunnsupplýsingar: Hvað eru mannréttindi?	22	11. VIÐAUKAR	73
5.2 Tvö stutt verkefni til að kynna mannréttindi fyrir nemendum þínum	23	11. Viðauki 1: UM AMNESTY INTERNATIONAL	73
6. NAWAL BENAÏSSA & TJÁNINGARFRELSI OG FUNDAFRELSI	28	11. Viðauki 2: BRÉF TIL BJARGAR LÍFI 2018 – MÁLIN	74
6.1 Bakgrunnsupplýsingar um tjáningarfrelsi og fundafrelsi	29	11. Viðauki 3: EINFÖLDUÐ ÚTGÁFA AF MANNRÉTTINDA-YFIRLÝSINGU SAMEINUÐU ÞJÓÐANNA	79
6.2 Verkefni: Tjáningarfrelsi og frelsi til mótmæla	29	11. Viðauki 4: TILLÖGUR AÐ BRÉFUM TIL YFIRVALDA OG STUÐNINGSKVEÐJUM TIL PÓLENDNA OG/ EÐA FJÖLSKYLDU ÞEIRRA	80
6.3 Nawal Benaïssa	32		
7. MARIELLE FRANCO & RÉTTUR TIL LÍFS	42		
7.1 Bakgrunnsupplýsingar um rétt til lífs	42		
7.2 Verkefni: Réttur til lífs	43		
7.3 Gríptu til aðgerða fyrir fjölskyldu Marielle Franco	47		

**BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**AMNESTY
INTERNATIONAL

1. VERKFÆRAKISTA BRÉF TIL BJARGAR LÍFI

Takk fyrir áhuga þinn á Bréf til bjargar lífi! Þessi alþjóðlega herferð Amnesty International miðar að því að breyta lífi fólks og samfélaga á ýmsum stöðum í heiminum þar sem mannréttindabrot hafa átt sér stað.

Þessi verkfærakista var búin til í þeim tilgangi að styðja við þátttöku þína með nemendum þínum í þessari herferð. Með því að styðja við bakið á baráttufólki, skrifa sannfærandi bréf og hjálpa til við að binda enda á mannréttindabrot og ná fram réttlæti, styður þú og nemendur þínir við alþjóðamannréttindahreyfinguna og sjáið af eigin reynslu hvernig orð geta haft áhrif í heiminum.

Til viðbótar verkfærakistunni geturðu heimsótt vefsíðu samtakanna www.amnesty.is og fundið nákvæmari upplýsingar um fólkið sem við berjumst fyrir, þ.m.t. þá sem minnst er á í verkfærakistunni.

Þessi verkfærakista miðast fyrst og fremst við notkun í skólaumhverfi: bæði inni í kennslustofu og á viðburðum á vegum skóla. Hún var búin til fyrir nemendur 13 ára og eldri. Hægt er að aðlagja verkefnin í verkfærakistunni til notkunar í öðru, óformlegu námsumhverfi eins og t.d. félagsmiðstöðvum eða annars staðar í nærsamfélaginu. Við hvetjum þig til að láta á það reyna!

1.1 UPPBYGGING VERKFAERAKISTU BRÉF TIL BJARGAR LÍFI

Yfirlýsing Sameinuðu þjóðanna um mannréttindafræðslu og þjálfun (2011) segir að mannréttindafræðsla sé „um mannréttindi“, „í þágu mannréttinda“ og „með mannréttindum“. Í þessari verkfærakistu eru fjölbreyttar leiðir sem hægt er að nýta í mannréttindafræðslu sem við teljum vera spennandi – þ.á.m. bréfaskrif, skapandi listir, notkun samfélagsmiðla, verkefnavinna og hlutverkaleikir. Verkefnin eru hönnuð til að gera kennurum kleift að kynna Bréf til bjargar lífi í kennslustofunni, hvetja nemendur til að taka dýpri þátt í mannréttindum og framlengja þátttöku í mannréttindamálum tengdum herferðinni og málunum sem sjónum er beint að í ár.

Verkfærakistunni er skipt upp í 11 kafla: **Verkfærakista Bréf til bjargar lífi** (kafla 1), **Bréf til bjargar lífi herferðin** (kafla 2), **Bréf til bjargar lífi 2018** (kafla 3), **Baráttukonur fyrir mannréttindum** (kafla 4) og **Hvað eru mannréttindi?** (kafla 5). Einnig inniheldur verkfærakistan valfrjáls verkefni sem kennarar geta notað til að undirbúa nemendur fyrir þátttöku í herferðinni (kafla 3 og 5).

Seinni kaflarnir kynna helstu mannréttindin sem tengjast fólkinu í Bréf til bjargar lífi 2018 (kaflar 6–10). Á hverju ári leggur Bréf til bjargar lífi áherslu á ákveðin réttindi eins og rétt til lífs, rétt til réttlátrar málsmeðferðar, landsréttindi frumbyggja og frelsi frá mismunun. Í ár leggur Bréf til bjargar lífi áherslu á baráttukonur fyrir mannréttindum um allan heim sem eru í hættu og eiga yfir höfði sér hefndaraðgerðir fyrir það eitt að berjast gegn óréttlæti og verja mannréttindi annarra í samfélagi þeirra.

Í þessum köflum finnurðu úrval verkefna sem tengjast hverjum réttindum fyrir sig: Kveikju, lengri verkefni (sem stundum er hægt að stytta) og leiðbeiningar um hvernig hægt er að grípa til aðgerða til stuðnings baráttukonum fyrir mannréttindum sem sjónum er beint að í herferðinni í ár. Hvert verkefni er tengt einni af baráttukonunum og því lýkur svo með því að grípa til aðgerða.

Þú getur valið þær baráttukonur í Bréf til bjargar lífi sem þú vilt leggja áherslu á. Þú getur tekið fyrir eitt mál eða nokkur. Þú getur jafnvel unnið að þeim öllum. Kannski viltu byrja á kveikjunni um Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna (kafla 5) eða fjalla um baráttukonurnar fyrir mannréttindum (kafla 4) til að skilja betur hverjar þær eru og baráttu þeirra áður en farið er í ákveðin verkefni í köflum 6–10. Við reynum að bjóða upp á úrval verkefna svo þú getir valið þau sem best henta þörfum nemenda þinna og hægt er að ljúka á þeim tíma sem þú hefur.

Viðaukar í lok verkfærakistunnar innihalda upplýsingar um samtökin (viðauki 1), málín sem tekin eru fyrir í kistunni (viðauki 2), einfaldaða útgáfu af Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna sem hægt er að nota í sumum verkefnanna (viðauki 3) og tillögur að bréfum til embættismanna og stuðningskveðjum til þolenda (viðauki 4).

**BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI****AMNESTY
INTERNATIONAL**

1.2 MANNRÉTTINDAFRÆÐSLA AMNESTY INTERNATIONAL

Mannréttindafræðsla gerir fólki kleift að læra um mannréttindi og gera tilkall til þeirra. Hægt er að skilgreina fræðslu um mannréttindi sem hvaða nám, menntun, þjálfun og upplýsingavinnu sem er sem miðar að því að byggja upp alþjóðlega menningu mannréttinda. Hún felur í sér:

- þekkingu – að auka skilning og þekkingu á mannréttindum;
- gildi, viðhorf og hegðun – að byggja upp gildi og efla viðhorf og hegðun er endurspeglar virðingu fyrir mannréttindum;
- færni til aðgerða – að öðlast færni til að grípa til aðgerða í daglegu lífi og vernda og stuðla að mannréttindum.

Mannréttindafræðsla Amnesty International á í samstarfi við félaga samtakanna, stuðningsfólk og aðgerðasinna eins og þig. Fjöldi kennara um allan heim vinnur að vitundarvakningu um mannréttindi og styður við herferðir ýmissa samtaka sem vinna að mannréttindum. Bréf til bjargar lífi herferðin er ein þeirra leiða þar sem skólar geta tekið virkan þátt í mannréttindafræðslu og gripið til aðgerða í mannréttindamálum. Þú og nemendur þínir munu ganga í lið með þúsundum svipað þenkjandi

einstaklinga í kennslustofum víðsvegar um heiminn til að vekja athygli á því óréttlæti sem baráttufólk fyrir mannréttindum verður fyrir.

Til viðbótar við Bréf til bjargar lífi stendur Amnesty International fyrir ýmis konar annarri mannréttindafræðslu. Mundu að sem leiðbeinandi ungmenna geturðu gengið til liðs við Íslandsdeild Amnesty International og aðstoðað við að byggja upp mannréttindafræðslustarf á Íslandi. Þú getur frætt nemendur um mannréttindi allt árið um kring í kennslustofunni og í samstarfi við Íslandsdeild Amnesty International.

2. BRÉF TIL BJARGAR LÍFI HERFERÐIN

**BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**

AMNESTY
INTERNATIONAL

Herferð Amnesty International Bréf til bjargar lífi er haldin árlega á eða í kringum alþjóðlega mannréttindadaginn, þann 10. desember. Þann dag var Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna samþykkt, árið 1948, fljótlega eftir stofnun Sameinuðu þjóðanna. Fólk fagnar alþjóðlega mannréttindadeginum á ýmsan hátt um allan heim. Hjá Amnesty International hvetjum við fólk til að sýna samstöðu með mannréttindum með því að taka þátt í Bréf til bjargar lífi, einum stærsta mannréttindaviðburði samtakanna. Árið 2017 söfnuðust meira en sex milljónir undirskrifta og stuðningskveðja til einstaklinga og hópa sem voru hluti af herferðinni.

Bréf til bjargar lífi felur í sér að vekja fólk til vitundar, hvetja það til aðgerða og fleira. Þessi herferð hefur það að markmiði að koma á raunverulegum breytingum í lífi fólks og samfélögum sem hafa þjáðst eða eiga á hættu að verða fyrir mannréttindabrotum. Eitt af markmiðum herferðinnar er að koma á framfæri málum einstaklinga til þeirra sem hafa ákvörðunarvald og geta haft áhrif á breytingar, vekja athygli á málunum með skipulagningu mótmæla og aðgerða og ná alþjóðlegri athygli á netinu og í gegnum ýmissa miðla.

Mjög stór hluti Bréf til bjargar lífi felur í sér bréfaskriftir milljóna manna út um allan heim. Á hverju ári biðjum við stuðningsfólk um að skrifa tvenns konar bréf. Annað er til valdhafa (það getur verið drottning/konungur, forseti eða yfirmaður lögreglu – einhver sem getur haft áhrif til að gera breytingar). Hitt bréfið er stuðningskveðja til einstaklingsins eða þess hóps einstaklinga sem barist er fyrir (og/eða fjölskyldu þeirra) til að lýsa yfir stuðningi og svo þau viti að við gleymum þeim aldrei.

Vegna alþjóðlegra aðgerða dynja bréf á opinberum embættismönnum. Polendur pyndinga, samviskufangar, fólk sem bíður dauðarefsingar og aðrir sem þurfa að þola mannréttindabrot fá stuðningskveðjur frá þúsundum fólks í fjarlægum heimshornum. Polendur mannréttindabrotanna og fjölskyldur þeirra vita að vakin er opinber athygli á málum þeirra. Polendur vita að þeir eru ekki gleymdir.

Árangur sambærilegra herferða fyrri ára hefur verið sláandi. Einstaklingar sem hafa orðið fyrir mannréttindabrotunum segja frá breytingunni sem þessi bréf höfðu í för með sér. Þeir lýsa yfir þakklæti til þeirra sem hafa skrifað og oft lýsa þeir styrknum sem þeir fá við það að vita hversu margar manneskjur láta sig mál þeirra varða. Oft er greinanlegur munur á embættismönnum gagnvart þessum einstaklingum: ákærur eru felldar niður, meðferð mildast og lög eða reglugerðir sem taka á vandamálinu eru kynntar til sögunnar. Bréf þín skipta máli!

Það eru ýmsar leiðir til að læra um Bréf til bjargar lífi herferðir fyrri ára. Hér eru tvær krækjur á nokkrar góðar sögur fyrri ára:

1. [Árangur úr Bréf til bjargar lífi](#)
2. [Tíu leiðir þar sem þú sannaðir að orð hafa mátt](#)

Þú gætir einnig viljað deila með nemendum þínum einnar mínútu myndbandi um [góðar fréttir](#) úr Bréf til bjargar lífi eða boðið þeim að taka þátt í 15 mínútna örnámskeiði Amnesty International sem kynnir herferðina. Námskeiðið er hægt að taka á hraða hvers og eins. Það inniheldur myndskaið og þrjár útskýringamyndir. Í lokin svarar nemandinn nokkrum spurningum til að staðfesta að nám hafi átt sér stað. Hér er krækja á [Bréf til bjargar lífi – stutt kynning](#).

GÓÐAR FRÉTTIR ÚR BRÉF TIL BJARGAR LÍFI

Hér að neðan eru þrjár góðar fréttir til að hvetja þig og nemendur þína í ár!

LÁTINN LAUS Í TSJAD

Mahadine, aðgerðasinni á netinu í Tsjad, átti yfir höfði sér lífstíðardóm fyrir Facebook-skilaboð sem gagnrýndu stjórnvöld. Meira en 690.000 manns gripu til aðgerða fyrir hann. Mahadine var sleppt úr haldi í apríl 2018.

„Ég vil tjá þakklæti mitt til ykkar allra. Ég kann að meta ykkur, ég elska ykkur og ber ómælda virðingu fyrir ykkur.“

ÁKÆRUR FELLDAR NIÐUR Í PERÚ

Ákæra gegn Máxima Acuña, smábónda sem býður einu stærsta gullnámufyrirtæki heimsins birginn, var felld niður í maí 2017. Meira en 150.000 manns um allan heim sendu henni stuðningskveðjur.

„Haldið áfram að veita stuðning og hjálp, ekki bara til mín, lofið þið því?“

„Ég vildi óska að ég hefði nægan tíma til að þakka hverjum og einum þeirra sem færðu mér örlitla gleði í hvert sinn sem það kom bréf eða kort.“

SLEPPT Í BANDARÍKJUNUM

Uppljóstrarinn Chelsea Manning varð frjáls ferða sinna í maí 2017 eftir að 35 ára fangelsisdómur hennar var stytur af fráfarandi forseta Bandaríkjanna, Barack Obama. Meira en 250.000 manns skrifaði fyrir lausn hennar.

2.1 HVERNIG GET ÉG SKIPULAGT BRÉF TIL BJARGAR LÍFI VIÐBURÐ Í SKÓLANUM MÍNUM?

Aðaltilgangur þessa hluta er að kynna fyrir kennurum hvernig hægt er að skipuleggja viðburð í tengslum við Bréf til bjargar lífi. Eftir áralangt samstarfi við kennara og ungt fólk hefur Amnesty International útbúið alls konar efni fyrir einstaklinga sem hafa áhuga á að taka þátt í Bréf til bjargar lífi. Þessi verkfærakista er ein af þeim!

Verkfærakistan inniheldur námsefni um mál baráttufólks fyrir mannréttindum og mannréttindin sem það berst fyrir.

Þú finnur fimm af þeim tíu einstaklingum sem sjónum er beint að í Bréf til bjargar lífi í ár í verkfærakistunni.

Meðfram verkfærakistunni eru margar aðrar upplýsingarveitur sem þú getur nýtt þér við að undirbúa nemendur þína til þátttöku í herferðinni:

Vefsíða Bréf til bjargar lífi (www.amnesty.is) veitir þér aðgang að lýsingum á hverjum einstakling sem sjónum er beint að herferðinni í ár, viðburðum og fleira. Við mælum eindregið með því að þú farir á síðuna þegar þú ert að undirbúa verkefni.

Í verkfærakistu mannréttindafræðslu Amnesty International á vefsíðu samtakanna (www.amnesty.is/starfid-okkar/mannrettindafraedsla/) er að finna ýmislegt viðbótarefni til að nýta í fræðslu um mannréttindi.

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

2.2 VERKEFNI

BRÉF TIL BJARGAR LÍFI BRÉFASKRIF

Hér að neðan er verkefni sem þú getur notað þegar þú ert að undirbúa nemendur þína fyrir bréfaskriftir. Þú gætir viljað notað þessa æfingu eftir að hafa kynnt eitt af málunum í Bréf til bjargar lífi og fjallað um þau mannréttindi sem tengjast því. Þú gætir einnig valið að láta nemendur þína fara beint í æfinguna hér að neðan, að skrifa bréf fyrir einn eða fleiri einstaklinga, og sleppt æfingunum um aðstæður einstaklinganna.

Næsti kafli kynnir þema herferðarinnar í ár sem beinir athyglinni að baráttukonum fyrir mannréttindum og stuðningi við þær. Nákvæmari upplýsingar og verkefni um mannréttindayfirlýsinguna og baráttukonur fyrir mannréttindum fylgja.

Bréf til bjargar lífi bréfaskrifaverkefnið miðar að því að virkja nemendur í að berjast fyrir einum eða fleiri einstaklingum í Bréf til bjargar lífi 2018 miðað við þann tíma sem er til umræða. Notaðu Bréf til bjargar lífi verkefni og tillögur að bréfum til að styrkja nemendur þína í að skrifa áhrifarík bréf fyrir einstakling sem þeir velja sér. Þú getur notað leiðbeiningarnar sem er að finna í **Gríptu til aðgerða** verkefninu í hverju kafla (6–10) til að hjálpa nemendum þínum við að skrifa bréfið. Dæmi um bréf er að finna í viðauka 4 ef þú vilt flýta fyrir og/eða tengja bréfaskrifarferlið við einstaklingsverkefni.

MARKMIÐ

Að nemendur geti útskýrt tilgang herferðarinnar Bréf til bjargar lífi og áhrif hennar

Að nemendur geti rætt um einn eða fleiri einstaklinga sem sjónum er beint að í Bréf til bjargar lífi í ár og þeim mannréttindabrotum sem þeir verða fyrir

Að nemendur geti skrifað á áhrifaríkan hátt stuðningskveðju til einstaklingsins/-anna og bréf til embættismanna

2.2 VERKEFNI

BRÉF TIL BJARGAR LÍFI BRÉFASKRIF

LENGD

⌚ 60 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Mynd af einni eða fleiri baráttukonum úr Bréf til bjargar lífi 2018 (www.amnesty.is)

Eintök af sögum þolenda fyrir nemendur (viðauki 2)

Valfrjálst: Tillaga að bréfum og stuðningskveðjum (viðauki 4)

Valfrjálst: Aðgangur að netinu ef nemendur vilja leita frekari upplýsinga

Pappír, pennar og litir

Skoðaðu Gríptu til aðgerða! verkefnið í kafla 6–10 til að leiðbeina nemendum þínum

FRAMKVÆMD

1. Sýndu mynd af einni eða fleiri baráttukonum fyrir mannréttindum í Bréf til bjargar lífi. Útskýrðu stuttlega sögu þeirra.

5 MÍNÚTUR

2. Segðu nemendum frá Bréf til bjargar lífi og hvernig þeir geta tekið þátt með því að skrifa bréf til embættismanna sem hafa völd til að stöðva þessi mannréttindabrot og stuðningskveðju til fólksins sem þeir vilja hjálpa og styðja.

5 MÍNÚTUR

3. Dreifðu sögum þolenda og farðu yfir sex einfaldar reglur til áhrifa-ríkra bréfaskrifta sem finna má í lok þessa verkefnis.

5 MÍNÚTUR

4. Láttu nemendur fá eina eða tvær pappírsarkir og hvettu þá til að skrifa bréf til embættismanna og/eða stuðningskveðju. Ef vill geta nemendur einnig skrifað undir tilbúin bréf á www.amnesty.is. Endurtaktu ferlið fyrir hverja baráttukonu.

30 MÍNÚTUR

5. Þegar bréfin eru tilbúin ígrunda nemendur hvað þeir hafa lært og bréfið sem þeir hafa skrifað.

10 MÍNÚTUR

Ef tími er til, farðu þá í gegnum eftirfarandi spurningar og hjálpaðu þeim að velja því fyrir sér hvernig þeir geta hjálpað til á fleiri vegu:

- a. Hvernig finnst þér að berjast fyrir mannréttindum annarrar manneskju?
- b. Með hvaða fólki geturðu deilt reynslu þinni og fengið til að taka þátt í Bréf til bjargar lífi?
- c. Hvaða aðrar aðferðir detta þér í hug til að taka þátt í baráttu fyrir mannréttindum annarrar manneskju?

6. Hvettu nemendur til að nýta sér eina af þeim leiðum sem þeir hafa til að gera aðra að þátttakendum í Bréf til bjargar lífi og halda áfram að styðja mannréttindabaráttuna. (sjá **Aðrar aðgerðir** hér fyrir neðan).

5 MÍNÚTUR

7. Safnaðu saman bréfum og stuðningskveðjum nemenda þinna og sendu til Íslandsdeildar Amnesty International á kostnað samtakanna sem munu síðan koma þeim áleiðis á rétta staði.

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

2.2 VERKEFNI

BRÉF TIL BJARGAR LÍFI BRÉFASKRIF

AÐRAR AÐGERÐIR

1. Skrifaðu færslu á samfélagsmiðlum um Bréf til bjargar lífi sem lýsir yfir:

- Samstöðu með einstaklingi sem er verið að brjóta á á þessari stundu og stuðning þinn við baráttu hennar/hans/þeirra (sjá **Gríptu til aðgerða** kafla 6–10)
- Stuðningi þínum við Bréf til bjargar lífi og hvetur annað fólk til að skrifa til stuðnings þolendum mannréttindabrota

Deildu tístinu þínu með fylgjendum þínum! Notaðu myllumerkin #églysiuppmýrkrið og #W4R18 og taggaðu @amnestyiceland í skilaboðunum.

5 MÍNÚTUR

2. Skipuleggðu Amnesty International viðburð! Athugaðu hvernig þú getur tekið þátt í að styðja og verja mannréttindi allt árið um kring á www.amnesty.is

HVAÐ EINKENNIR GOTT BRÉF?

Skoðaðu einföldu reglurnar sex hér fyrir neðan. Ef þú vilt, dreifðu þá tillögum að bréfum og kveðjum sem þú finnur í viðauka 4.

Fylgdu einföldu reglunum sex:

- Vertu ávallt kurteis
- Fylgdu leiðbeiningunum og upplýsingunum sem gefnar eru og forðastu að minnast á trúarbrögð, þ.m.t. trúarlega hátíðisdaga, eða stjórnmál
- Kynntu þig og nefndu að þú sért nemandi
- Ef þú hefur persónuleg tengsl við landið eða málefnið, endilega hafðu það með. Ef þú hefur vald á að skrifa á tungumáli viðkomandi lands er tilvalið að gera það
- Leggðu áherslu á að einstaklingurinn sem þú ert að skrifa til hefur völd til að koma á breytingum
- Vertu stuttur/ur/tt – ein blaðsíða í mesta lagi. Stundum eru fáar vel orðaðar setningar langáhrifaríkastar

3. KYNNING Á BRÉF TIL BJARGAR LÍFI 2018

Á hverjum degi glíma hugrakkir einstaklingar um allan heim við erfiðleika í baráttu sinni fyrir mannréttindum. Mörg þeirra mannréttinda sem við njótum eru komin til vegna framtaks þeirra sem barist hafa fyrir þeim.

Baráttufólk fyrir mannréttindum er fólk sem vinnur að því að styðja og verja mannréttindi. Þetta er venjulegt fólk um allan heim sem vinnur sjálfstætt eða með öðrum einstaklingum við að styðja við mannréttindi. Barátta þess getur tengst hvaða mannréttindum sem skráð eru í Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna (viðauki 3), þ.m.t. borgaraleg, stjórnmálaleg, efnahagsleg, félagsleg og menningarleg réttindi, sem og umhverfissréttindi. Stundum er fólk að berjast fyrir rétti einstaklinga en það gæti einnig verið að styðja við rétt ákveðinna hópa, eins og kvenna, frumbyggja eða annarra sem eru jaðarsettir eða verða fyrir kerfisbundinni mismunun, til dæmis vegna kynhneigðar eða kynvitundar.

Málin í ár snúa að baráttukonum fyrir mannréttindum sem hafa orðið fyrir mannréttindabrotum eða eru í mikilli hættu vegna þeirrar stöðu sem þær hafa tekið í ákveðnum mannréttindamálum. Í ár fögnum við ótrúlegu framlagi kvenna fyrir framgangi mannréttinda um allan heim og leggjum áherslu á þær áskoranir sem konurnar takast á við þegar þær berjast fyrir mannréttindum. Baráttukonur fyrir mannréttindum þurfa oft að takast á við frekari áskoranir vegna kynbundinnar mismununar, ofbeldis og staðalímynda sem geta haft þau áhrif að þær fái ekki að njóta mannréttinda sinna auk þess að vera ekki teknar alvarlega sem aðgerðasinnar.

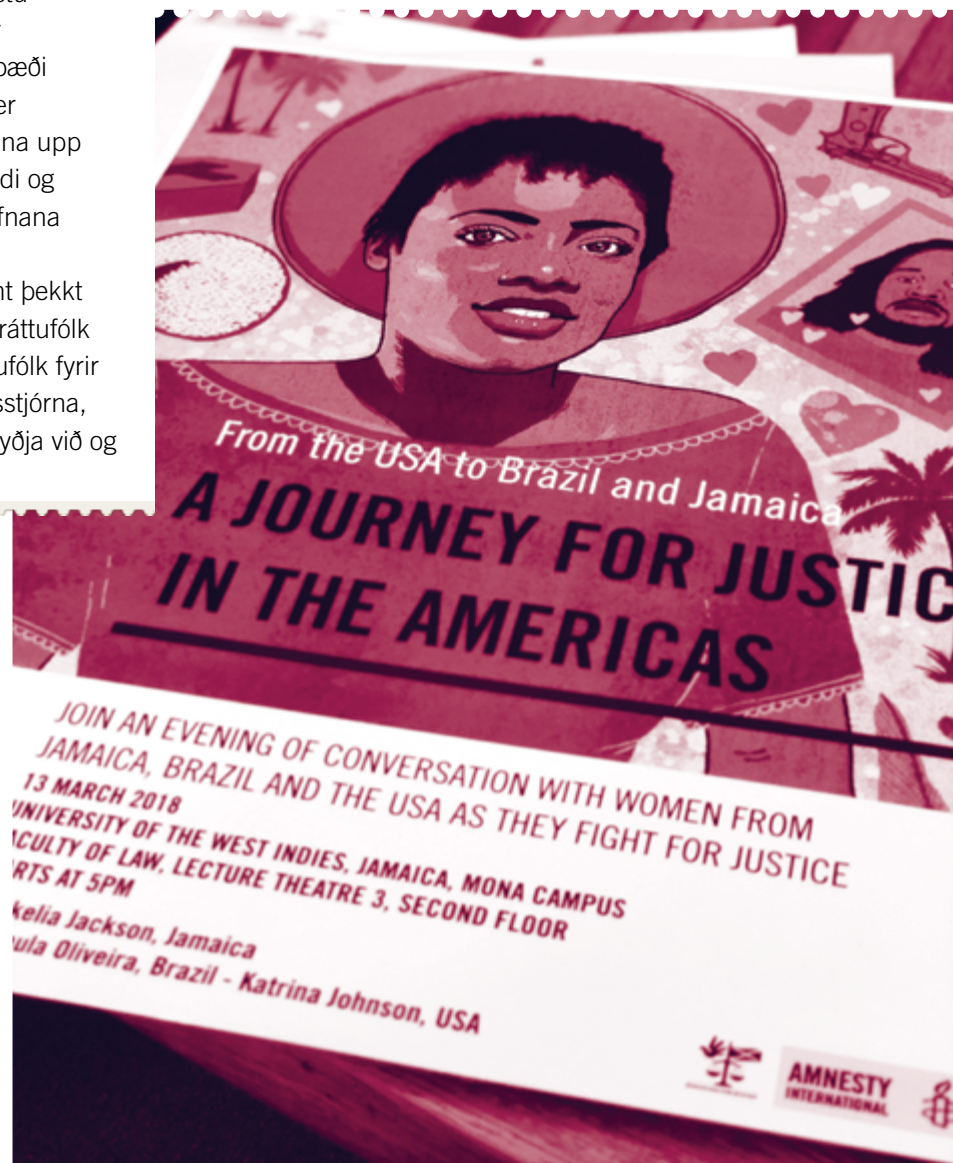
BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

Margar baráttukonur fyrir mannréttindum eru brautryðjendur í verki sínu þar sem þær storka valdi og félagslegum normum. Þær þarfnast sérstakrar viðurkenningar fyrir störf sín, öruggs rýmis til að vinna í og sérstakrar verndar til að mæta þörfum sínum. Þar sem haldið er áfram að sýna framlínustarfi þeirra lítinn áhuga og ónóga viðurkenningu frá hefðbundnu samfélagi, þ.m.t. löggjöfum og fjölmiðlum, mun Bréf til bjargar lífi í ár varpa ljósi á málstað þeirra og hugrekki.

Fimmtíu árum eftir að Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna var samþykkt, staðfestu Sameinuðu þjóðirnar að fólk sem berst fyrir mannréttindum þarf á stuðningi að halda, bæði frá stofnunum og einstaklingum. Í desember 1998, tók allsherjarþing Sameinuðu þjóðanna upp „Yfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna um réttindi og skyldur einstaklinga, hópa og samfélagsstofnana til að efla og vernda alþjóðlega viðurkennd mannréttindi og grundvallarfrelsi“ – almennt þekkt sem Yfirlýsing Sameinuðu þjóðanna um baráttufólk fyrir mannréttindum. Hún skilgreinir baráttufólk fyrir mannréttindum og leggur fram skyldur ríkisstjórna, samfélagsins í heild og einstaklinga til að styðja við og verja slíka málsvara.

Þú og nemendur þínir getið einnig tekið ítarlegra einstaklingsmiðað námskeið til að kynnst nánar sögum baráttufólks fyrir mannréttindum og hvernig það dregur úr áhættu og til að skoða þær skapandi leiðir sem það notar til að vekja athygli. Hér er krækja á námskeiðið [Baráttufólk fyrir mannréttindum - Ítarlegt opið námskeið á netinu](#).

Þú og nemendur þínir getið lært meira um baráttufólk fyrir mannréttindum í einstaklingsmiðuðu 20 mínútna námskeiði á netinu frá Amnesty International sem heitir [Baráttufólk fyrir mannréttindum – Stutt kynning](#). Það felur í sér þrjá stutta hluta: myndskaið, dæmisögu og sjálfsmatspróf.

BARÁTTUKONUR FYRIR MANNRÉTTINDUM OG BRÉF TIL BJARGAR LÍFI 2018

Bréf til bjargar lífi 2018 beinir sjónum að konum víðsvegar að úr heiminum sem berjast fyrir mannréttindum. Nöfn þeirra, lönd, stutt lýsing og þau mannréttindi sem þær berjast fyrir eru talin upp hér að neðan. Þú finnur einnig ítarlegri upplýsingar um hvert málanna í viðauka 2 og á www.amnesty.is.

NAWAL BENAISSA

Nawal Benaissa, frá Marokkó, er baráttukona fyrir mannréttindum sem sætir stöðugum ofsóknum yfirvalda, svo sem endurteknum handtökum. Hún hefur hlotið tíu mánaða skilorðsbundinn fangelsisdóm fyrir að berjast gegn mismunun á sínu svæði.

TJÁNINGARFRELSI OG FUNDAFRELSI

ATENA DAEMI

Atena Daemi, frá Íran, afplánar nú sjö ára fangelsisdóm í Evin-fangelsinu í Teheran. Aðstæður hennar í fangelsinu eru ómannúðlegar og henni hefur verið neitað um lækniáðstoð sem refsingu fyrir að berjast fyrir mannréttindum, þá sérstaklega fyrir að tala gegn dauðarefsingu.

RÉTTUR TIL FRELSIS FRÁ PYNDINGUM OG ILLRI MEÐFERÐ

GULZAR DIUSHENOVA

Gulzar Diushenova, frá Kirgistan, er baráttukona sem upplifir daglega mismunun fyrir að berjast fyrir jöfnu aðgengi kvenna með fötlun að þjónustu, svo sem heilsugæslu.

RÉTTUR TIL FRELSIS FRÁ MISMUNUN

BARÁTTUKONUR FYRIR MANNRÉTTINDUM OG BRÉF TIL BJARGAR LÍFI 2018

MARIELLE FRANCO

Marielle Franco, frá Brasilíu, barðist þrotlaust fyrir réttindum svartra kvenna, hinsegin fólks og ungs fólks sem þurfti að þola mismunun. Hún fordæmdi illa meðferð af hálfu öryggissveita, þar á meðal aftökur án dóms og laga. Hún var myrt árið 2018.

RÉTTUR TIL LÍFS

NONHLE MBUTHUMA

Nonhle Mbuthuma, frá Suður Afríku, þarf að þola hótanir vegna baráttu sinnar gegn eyðileggjandi áhrifum titaníumnámfyrirtækis á samfélag hennar.

LANDSRÉTTINDI FRUMBYGGJA

Hvert þessara mála er tekið fyrir í einu verkefnanna í þessari verkferakistu. Þú þekkir verkefnið með því að skoða hvaða mannréttindi er fjallað um. Til dæmis tengist verkefnið um bann við mismunun sögu Gulzar Diushenova frá Kirgistan. Það er mikilvægt að hafa í huga að að baráttukonurnar í þessari verkferakistu hafa orðið fyrir margvíslegum mannréttindabrotum.

Til að hjálpa nemendum þínum að ígrunda hvað felist í því að vera baráttukona fyrir mannréttindum látum við fylgja með lítið verkefni sem hægt er að gera til viðbótar verkefnunum sem lögð eru til fyrir hvert mál.

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

4. BARÁTTUKONUR FYRIR MANNRÉTTINDUM

4.1 BAKGRUNNSUPPLÝSINGAR: HVERJAR ERU BARÁTTUKONUR FYRIR MANNRÉTTINDUM?

Baráttukonur fyrir mannréttindum geta verið konur, í öllum sínum fjölbreytileika, sem vinna að hvaða mannréttindamálum sem er. Það gæti verið frumbyggjakona sem berst fyrir réttindum samfélags síns og gegn kynbundnu ofbeldi, kona sem berst gegn pyndingum eða aðgerðasinni fyrir réttindum hinsegin fólks.

Margar baráttukonur fyrir mannréttindum eru brautryðjendur í störfum sínum þar sem þær veita valdi og félagslegum viðmiðum aðhald og móttöðu.

Það sem þessar baráttukonur eiga sameiginlegt eru áskoranir sem þær glíma við fyrir það eitt að vera konur, hinsegin fólk eða fyrir að taka þátt í baráttu þessara hópa. Baráttukonur fyrir mannréttindum þarfnast sérstakrar viðurkenningar fyrir störf sín, öruggs rýmis til að vinna í og sérstakrar verndar til að mæta þörfum sínum.

Áskoranir sem baráttukonur fyrir mannréttindum geta þurft að takast á við:

Fólk sem berst fyrir grundvallarreglum frelsis, réttlætis og jafnréttis er oft hindrað í starfi sínu og fordæmt. Komið er óorði á margt baráttufólk fyrir mannréttindum, því er hótad, njósnað er um það, það verður fyrir líkamsárás, er úthrópað glæpamenn og jafnvel myrt. Einungis fyrir það að mótmæla þeim sem eru við völd.

Aðstæðurnar verða jafnvel enn erfiðari ef það hver baráttumanneskjan er ýtir undir mismunun (til dæmis ef hún er kona, frumbyggj, svört, lesbía eða jafnvel enn frekar ef hún sætir margþættri mismunun).

Baráttufólk sem upplifir margþætta mismunun og kerfislægt ójafnrétti er líklegra til að verða fyrir árásum fyrir það sem það gerir og hvert það er. Mismunun og kúgun getur verið á grundvelli aldurs, kyns, tungumáls, kynhneigðar, kynvitundar, kynþáttar, þjóðarbrots, þjóðfélagsstöðu, þess að vera frumbyggj, með fötlun, trúarbragða, þjóðernis eða annarrar stöðu. Þessi ólíka, margþætta mismunun getur skarast, verkað á víxl, ýtt undir og gert upplifun einstaklinga á mismunun ólíka (kafli 10).

Þetta þýðir að baráttukonur fyrir mannréttindum geta verið skotmark vegna kvenfyrirlitningar, kynþáttafordóma, hómófóbíu og transfóbíu og annarra tegunda haturs og mismununar.

Dæmi: Auro Lolita Chávez, frumbyggja frá Gvatemala

og baráttukona fyrir mannréttindum í frumbyggjasamtökunum CPK (Consejo de Pueblos K'iche), var hótad lífláti og kynferðisofbeldi af hermönnum í júní 2017. Hún segir: „þegar þeir hóta mér segjast þeir vilja drepa mig en áður en þeir drepi mig munu þeir nauðga mér. Þeir segja

það ekki við karlkyns samstarfsmenn mína. Þessar hótanir eru einskorðaðar við frumbyggjakonur. Við upplifum einnig mikið kynþáttahatur. Þeir tala um okkur sem þessar uppreisnarindíánakonur sem hafa ekkert að gera og þeir líta á okkur sem minni manneskjur.“

Auk þess að verða fyrir samskonar árásum og annað baráttufólk fyrir mannréttindum eru baráttukonur fyrir mannréttindum oft berskjaldaðar fyrir aukinni hættu og þrýstingi, sérstaklega þegar þær krefjast mannréttinda opinberlega og ögra samfélagslegum venjum eða þegar þau réttindi sem þær berjast fyrir eru umdeild í almennri umræðu (til dæmis, aðgengi að meðgöngurofi eða afglæpavæðing vændis). Hættan er meiri í feðraveldissamfélögum með stífum hugmyndum um kynverund, kynhlutverk og stöðu kvenna í samfélaginu og á heimilinu.

Dæmi: Í El Salvador hafa kvenkyns aðgerðasinnar sem barist

hafa fyrir kynfrelsi og frelsi til barneigna verið opinberlega ásakaðir í dagblöðum fyrir að vera „samviskulausar“, „styðja morð“, „auka flæði blóðstraumsins sem rennur í gegnum landið“, „óþjóðræknir svikarar sem koma skömm á El Salvador“ og fyrir að „misnota sér aðstöðu sína gagnvart varnarlausum konum“.

Aðilar sem ráðast að þeim geta t.d. verið ríkisstjórnir og stjórnámálamenn en einnig aðilar utan stjórnvalda eins og herflokkar, trúarhópar og fólk úr viðskiptalífinu.

Dæmi: Í september 2014 var íranski lögfræðingurinn og baráttukona fyrir mannréttindum,

Samira Saleh Al-Naimi, myrt af hópi vopnaðra manna úr röðum Íslamska ríkisins (IS) sem skutu hana til bana á almenningstorgi. Talið er að henni hafi verið rænt og hún pynduð áður en hún var myrt vegna gagnrýni sinnar á hópinn fyrir mannréttindabrot sem hann hafði framið. Shamira var færð „fyrir rétt“ í sjaríadómstól og ákærð fyrir trúarfráhvarf eða að fremja glæpi gegn íslamstrú.

Að auki verða baráttukonur fyrir mannréttindum fyrir þrýstingi innan fjölskyldu og samfélags ef aðgerðir þeirra eða framferði ögrar hefðbundnum kynjahlutverkum eða kynbundnum staðalímyndum sem þeim er ætlað að fylgja.

Dæmi: Í júní 2008 lést Laxmi Bohara, meðlimur í samtökum

baráttukvenna fyrir mannréttindum í Nepal, eftir að hafa verið barin til óbóta og neydd til að taka inn eitur af eiginmanni sínum og tengdamóður. Þau höfðu gagnrýnt mannréttindastörf hennar fyrir að vera ósamrýmanleg hinu hefðbundna hlutverki eiginkvenna og mæðra.

Ofbeldið sem þær verða fyrir getur falið í sér kynbundið ofbeldi, þ.m.t. kynferðislegt ofbeldi, rógburð og móðganir byggðar á staðalímyndum, ærumeiðingaherferðir tengdar kyni og árásir á mannorð þeirra og útlit.

Dæmi: Í Suður-Afríku eru kynferðislegar árásir og aðrar

líkamsárásir gegn hinsegin fólki enn algengar, sérstaklega gegn þeim sem búa í bæjum og sveitahéruðum. Í apríl 2011 lést Noxolo Nogwaza, lesbísk baráttukona fyrir mannréttindum í bæ nálægt Jóhannesarborg eftir að hafa verið nauðgað, hún barin og stungin.

Fjölskyldur þeirra verða einnig fyrir árásum eða er hótad vegna þess að litið er svo á að baráttukonurnar fyrir mannréttindum séu helsti umönnunaraðilinn (sem þær oft eru). Þar að auki standa baráttukonur fyrir mannréttindum oft frammi fyrir mismunandi efnahagslegri, stjórnálalegri og lagalegri útskúfun sem hefur einnig áhrif á getu þeirra til berjast fyrir mannréttindum.

4.2 VERKEFNI**KYNNING Á BARÁTTUKONUM
FYRIR MANNRÉTTINDUM****BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**AMNESTY
INTERNATIONAL**MARKMIÐ**

Að nemendur geti borið kennsl á baráttufólk fyrir mannréttindum og útskýrt hvað það gerir

Að nemendur geti útlistað þær áskoranir sem baráttukonur fyrir mannréttindum takast á við og gert sér grein fyrir mikilvægi starfs þeirra

Að nemendur grípi til aðgerða til stuðnings baráttukonum fyrir mannréttindum

YFIRLIT VERKEFNA

- Kveikja: Hverjar eru baráttukonur fyrir mannréttindum? 20 MÍNÚTUR
- Verkefni: Áskoranir sem baráttukonur fyrir mannréttindum þurfa að takast á við 50 MÍNÚTUR
- Gríptu til aðgerða fyrir eina eða fleiri baráttukonur fyrir mannréttindum 20 MÍNÚTUR

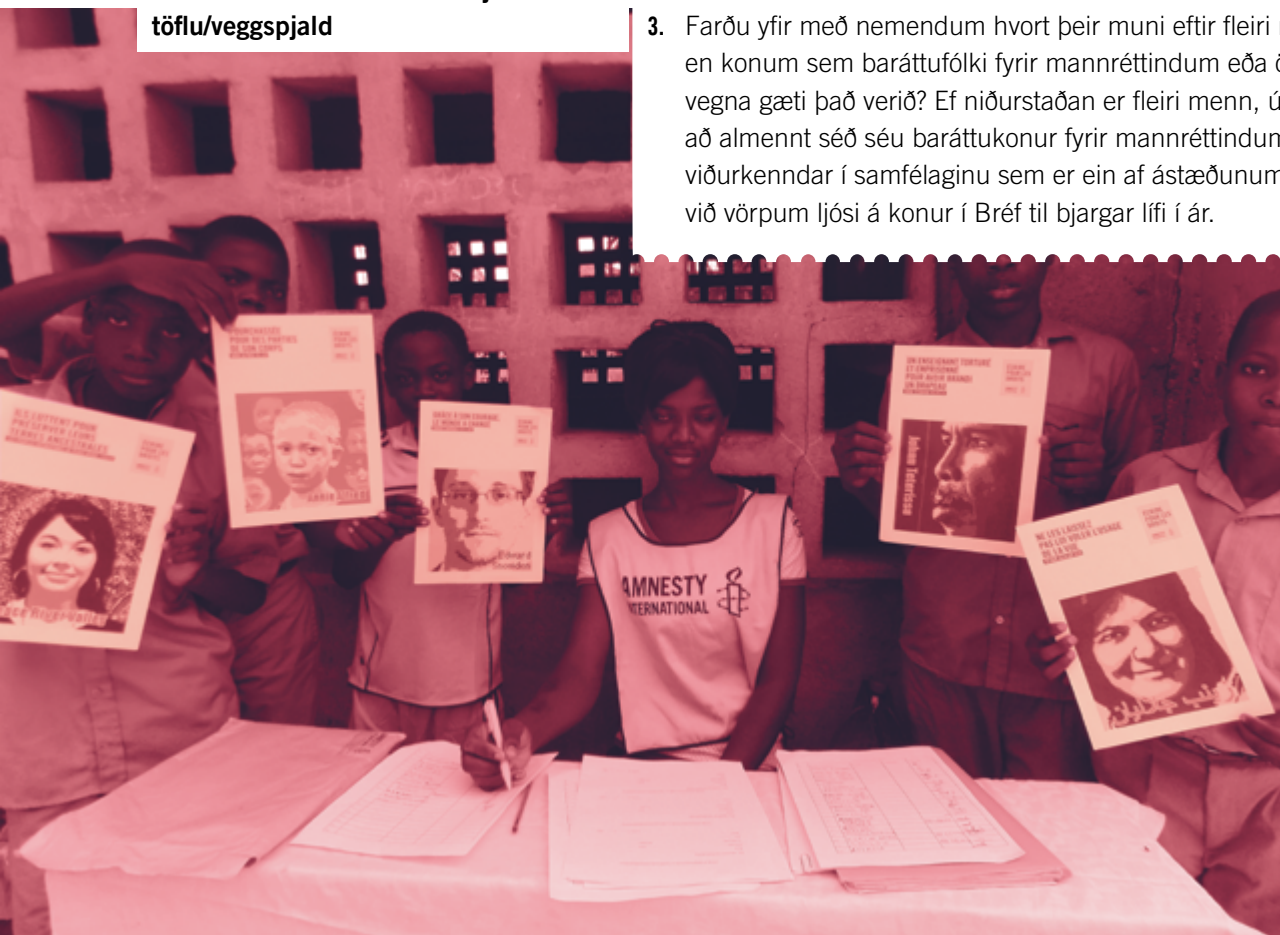
KVEIKJA

HVERJAR ERU BARÁTTUKONUR
FYRIR MANNRÉTTINDUM?BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

LENGD

⌚ 20 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Tússtafla, flettitafla eða veggspjald og
tússlitirKynntu þér sögur þolenda í Bréf
til bjargar lífi 2018 (viðauki 2) og
bakgrunnsupplýsingarnar á bls. 15–17Valfrjálst: Tölva og nettenging ef sýna
á myndbandið [Ertu baráttumanneskja
fyrir mannréttindum?](#)Teiknaðu útlínur af manneskju á
töflu/veggspjald

FRAMKVÆMD

1. Til að kynna baráttufólk fyrir mannréttindum eru nemendur beðnir að hugsa um fólk úr sögunni sem þeir þekkja eða hafa heyrt um sem hafa barist fyrir mannréttindum. Þetta gæti verið fólk frá þeirra eigin landi eða útlöndum. Til dæmis Martin Luther King, Rosa Parks, Edward Snowden, Páll Óskar eða Ugla Stefanía. Skrifaðu nöfn karlanna öðru megin á myndina og kvennanna hinu megin.

5 MÍNÚTUR

2. Næst skrifa nemendur sérstök einkenni, hlutverk og eiginleika sem gerir þessa einstaklinga að baráttufólki fyrir mannréttindum á myndina. Ígrundaðu með hópnum hver gæti verið skilgreining á baráttufólki fyrir mannréttindum og skrifaðu á töfluna. Sem lokaskilgreiningu er hægt að vísa til tillagna Amnesty International um skilgreiningu á baráttumanneskju fyrir mannréttindum á bls. 15. Þið getið einnig horft á myndskreiðið [Ertu baráttumanneskja fyrir mannréttindum?](#)

10 MÍNÚTUR

3. Farðu yfir með nemendum hvort þeir muni eftir fleiri mönnum en konum sem baráttufólki fyrir mannréttindum eða öfugt. Hvers vegna gæti það verið? Ef niðurstaðan er fleiri menn, útskýrðu þá að almennt séð séu baráttukonur fyrir mannréttindum minna viðurkenndar í samfélaginu sem er ein af ástæðunum fyrir því að við vörpum ljósi á konur í Bréf til bjargar lífi í ár.

5 MÍNÚTUR

VERKEFNI

ÁSKORANIR SEM BARÁTTUKONUR FYRIR
MANNRÉTTINDUM STANDA FRAMMI FYRIR

LENGD

⌚ 50 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Veggspjöld og tússlitir

Eintök af sögum þolenda fyrir
nemendur (viðauki 2)Kynntu þér sögur þolenda og
bakgrunnsupplýsingarnar á bls. 15–17

FRAMKVÆMD

1. Hópnum er skipt í tveggja til fjögurra manna hópa eftir því hversu margir nemendur eru. Hver hópur fær veggspjald og teiknar útlínur manneskju á það. Sumir hóparnir skrifa inn í og í kringum útlínumyndina einkenni, hæfni og hlutverk sem þeir telja **konur** hafa í samfélaginu og hinir hóparnir gera það sama um **menn**.

10 MÍNÚTUR

2. Næst ígrundar allur hópurinn eftirfarandi spurningar saman:
  - a. Eru einkenni karla eða kvenna líkari þeim sem við tengdum við baráttufólk fyrir mannréttindum í æfingunni hér á undan? (Í flestum tilvikum verður niðurstaðan sú að einkenni baráttufólks fyrir mannréttindum eru eiginleikar sem oftast eru tengdir körlum en konum).
  - b. Hvað hendir konur sem fylgja ekki tilætluðum hlutverkum eða sérstökum eiginleikum sem samfélagið ætlast til af þeim? (Oft þegar konur eða aðrir reyna að fara gegn samfélagsviðmiðum og tilætlunum eru þær jaðarsettar, verða skotmark ofbeldis, er mismunað, þær útskúfaðar og þeim hótað. Baráttukonur fyrir mannréttindum fara gegn eða ögra samfélagsviðmiðum ef þær eru opinberar persónur eða á annan hátt berorðar. (Sjá bakgrunnsupplýsingar hér að framan).

15 MÍNÚTUR

3. Til að skoða frekar þær áskoranir sem baráttukonur fyrir mannréttindum standa frammi fyrir er hópnum skipt upp í minni hópa og hver hópur fær eitt mál úr Bréf til bjargar lífi. Hóparnir lesa um málið sitt, svara eftirfarandi spurningum og útbúa síðan skapandi leið til að kynna sína baráttumanneskju fyrir mannréttindum. Ef hópurinn er stór er einnig hægt að nýta sögur af þeim baráttukonum í Bréf til bjargar lífi sem ekki er fjallað um í verkferakistunni en má finna á www.amnesty.is.

VERKEFNI

ÁSKORANIR SEM BARÁTTUKONUR FYRIR MANNRÉTTINDUM STANDA FRAMMI FYRIR

BRÉF TIL BJARGAR LÍFI

AMNESTY INTERNATIONAL

- Hvaða ákveðnu áskoranir telur þú að þessi baráttumanneskja fyrir mannréttindum glími við einfaldlega vegna þess hún er kona?
- Hvaða mismunun, ofbeldi eða mannréttindabrotum hefur hún orðið fyrir?
- Hvað eiginleika heldurðu að hún hljóti að hafa eða hafa haft til að gera það sem hún gerir eða gerði?

15 MÍNÚTUR

- Í lokin eru allir hóparnir beðnir að nefna áskoranirnar sem baráttukona þeirra fyrir mannréttindum hefur nefnt vegna þess eins að hún er kona. Standa konurnar frammi fyrir svipuðum áskorunum, mismunun, ofbeldi og mannréttindabrotum þó svo þær séu frá mismunandi heimshluta? Ljúktu þessu verkefni með því að segja að þetta sé vegna þeirrar staðreyndar að þær er konur og því beinir Amnesty International nú kastljósi að baráttukonum fyrir mannréttindum til að veita þeim aukna vernd vegna sérstöku þarfa þeirra og viðurkenningu á verkum þeirra. Hvettu nemendur þína til að grípa til aðgerða fyrir eina eða fleiri af baráttukonum fyrir mannréttindum.

10 MÍNÚTUR

4.3 GRÍPTU TIL AÐGERÐA FYRIR BARÁTTUKONUR FYRIR MANNRÉTTINDUM

Eftir því hversu mikinn tíma þú hefur, fáðu nemendur þína til að skrifa stuðningskveðju til polenda eða bréf til yfirvalda fyrir eina eða fleiri þeirra kvenna sem sjónum er beint að í Bréf til bjargar lífi í ár. Til að leiðbeina nemendum þínum geturðu vísað í **Gríptu til aðgerða** verkefnið í lok hvers kafla þar sem finna má þær baráttukonur sem fjallað er um í þessari verkferakistu (kaflar 6–10) eða notað **Tillögur að bréfum til yfirvalda og stuðningskveðjum til polenda og/eða fjölskyldu þeirra** (viðauki 4).

Safnaðu saman bréfum og stuðningskveðjum nemenda þinna og sendu til Íslandsdeildar Amnesty International á kostnað samtakanna sem munu síðan koma þeim áleiðis á rétta staði.

5. MANNRÉTTINDI – STUTT KYNNING

Amnesty International stendur fyrir Bréf til bjargar lífi herferð á hverju ári þar sem fólk getur tjáð með undirskrift stuðning sinn við þolendur mannréttindabrota og til að stuðla að réttlæti og mannlegri reisn. Þetta er afdráttarlaus og þýðingarmikil leið til að grípa til aðgerða í þágu mannréttinda!

5.1 BAKGRUNNSUPPLÝSINGAR: HVAÐ ERU MANNRÉTTINDI?

Mannréttindi eru frelsi og vernd sem tilheyra hverju okkar. Þau eru byggð á meginreglum um reisn, jafnrétti og gagnkvæma virðingu og þau tilheyra öllum – óháð aldri, þjóðerni, kyni, kynþætti, trú, kynhneigð og kynvitund og hvaða öðrum þætti sem er.

Mannréttindi snúast um að komið sé fram á sanngjarnan hátt við okkur og að við komum fram á sanngjarnan hátt við annað fólk. Þau snúa að því að við getum tekið ákvarðanir um okkar eigið líf. Mannréttindi eru **alþjóðleg** – þau tilheyra okkur öllum, hverjum sem er í heiminum, hvar og hver sem við erum. Þau eru **óafsalanleg** – það er ekki hægt að taka þau í burtu, kaupa þau, skipta á þeim eða selja þau. Þau eru **óskiptananleg** og **samtengd** – þau eru jöfn í mikilvægi og tengd hvert öðru: efling á einum mannréttindum hjálpar til við framgang annarra réttinda; á sama hátt, þegar einum mannréttindum er hafnað þá hefur það neikvæð áhrif á önnur réttindi.

Mannréttindi eru varðveitt í alþjóðlegum mannréttindasáttmálum. Þetta eru alþjóðalög sem ríkisstjórnir ber skylda til að framfylgja. Þessi lög, sem eru bindandi, leggja grunninn að samtökum eins og Amnesty International til að kalla á ríkisstjórnir að forðast framferði eða meðferð sem brýtur gegn mannréttindastöðlum og meginreglum.

Hvað er Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna?

Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna var samþykkt á allsherjarþingi Sameinuðu þjóðanna 10. desember 1948. Síðan þá hefur hún verið undirstaðan í alþjóðlegum mannréttindakerfum og undanfari að öðrum mannréttindasáttmálum sem byggja á sömu meginreglum en eru með nánari útskýringum. Mannréttindalög og -staðlar sem finna má í þessum sáttmálum halda áfram að þróast og saman mynda yfirlýsingumikið kerfi sem verndar og stuðlar að mannréttindum.

Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna er mest þýdda skjalið í sögu veraldar. Það er hvetjandi og umhugsunarvert. Skoðaðu yfirlýsinguna! Einfaldaða útgáfa er að finna í viðauka þessarar verkferakistu.

Amnesty International býður upp á ókeypis 90-mínútna einstaklingsnámskeið á ensku, [Kynning á mannréttindum](#), sem þú gætir beðið nemendur þína að ljúka sem undirbúning fyrir Bréf til bjargar lífi. Þetta námskeið samanstendur af fjórum stuttum hlutum með myndskreiðum, prófum, reynslusögum og gagnvirkum æfingum sem hægt er að nota í kennslustofunni. Þeir sem klára áfangann og ná prófinu fá viðurkenningarskjal.

5.2 TVÖ STUTT VERKEFNI

KYNNING Á MANNRÉTTINDUM

Verkefnin hér að neðan hafa það að markmiði að fræða nemendur um mannréttindi og gera þeim kleift að tengja Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna sínu daglega lífi. Þú getur notað kveikjurnar til að kynna mannréttindi fyrir nemendum þínum ef þér finnst þeir þurfa grunnþekkingu á mannréttindum áður en þeir takast á við Bréf til bjargar lífi verkefnin.

MARKMIÐ

Að nemendur geti greint á milli mismunandi mannréttinda sem finna má í Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna

Að nemendur geti útskýrt hvernig mannréttindi eiga við í þeirra daglega lífi

Að nemendur geti gert sér grein fyrir að mannréttindi eru alþjóðleg, óafsalanleg og óskiptanleg

YFIRLIT YFIR VERKEFNI

Fyrri kveikjan	25 MÍNÚTUR
Seinni kveikjan	30 MÍNÚTUR

**BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**

AMNESTY
INTERNATIONAL

VERKEFNI**FYRRI KVEIKJAN****LENGD**

🕒 25 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Ljósritið eintök af spjöldum með greinum Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna fyrir nemendur (bls. 26)

Ljósritið eintök af spjöldum um daglegar athafnir fyrir nemendur (bls. 27)

Skæri til að klippa spjöldin út

FRAMKVÆMD

1. Skiptu nemendum upp í litla hópa. Hver hópur fær átta spjöld með greinum Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna og átta spjöld með daglegum athöfnum. **5 MÍNÚTUR**

2. Hóparnir eiga síðan að para saman réttindin við dæmin (þ.e. hvaða daglega athöfn passar við hvaða grein úr Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna). **10 MÍNÚTUR**

3. Síðan ræða nemendur allir saman svör sín. Svörin ættu að vera á þessa leið:

19. grein | Ég nota samskiptamiðla og segi hvað mér finnst um mismunandi málefni

3. grein | Ég geng frjáls um bæinn minn án þess að óttast um líf mitt

12. grein | Ég þarf ekki að segja kennara mínum frá einkalífi mínu

13. grein | Ég get farið frjálst um landið mitt

25. grein | Ég fer til læknis ef ég er veik/ur/t

18. grein | Ég tala opinskátt um trú mína

24. grein | Ég leik mér við vini mína

26. grein | Ég get farið í skóla og lært

Það eru fleiri en ein möguleg lausn fyrir sum réttindin. Þetta er gott tækifæri til að benda á að réttindi eru samtengd. **10 MÍNÚTUR**

VERKEFNI**SEINNI KVEIKJAN****LENGD****🕒 30 MÍNÚTUR****UNDIRBÚNINGUR**

Ljósritið eintök af spjöldum með greinum Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna fyrir nemendur (bls. 26)

Ljósritið eintök af spjöldum um daglegar athafnir fyrir nemendur (bls. 27)

Skæri til að klippa spjöldin út

FRAMKVÆMD

1. Nemendum er skipt upp í litla hópa og þeir beðnir að hugsa um daglegt líf sitt og og þau réttindi sem þeir njóta á hverjum degi. Hvað hafa þeir gert síðan í morgun? Hvaða réttindi gerðu þeim kleift að gera það? Dæmi: Þau léku við vin sinn á leikvöllinum – Réttur til að njóta hvíldar og afþreyingar.
2. Hver hópur dregur fjögur réttindi af greinaspjöldum Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna og raðar þeim í tímaröð. Hvaða réttindi nutu nemendur frá því að þeir vöknúðu og þangað til á þessari stundu í skólastofunni? **5 MÍNÚTUR**
3. Næst fjarlægir hver hópur eitt af spjöldunum með réttindunum fjórum og ræðir eftirfarandi spurningu: Hvernig hefði dagurinn í dag orðið öðruvísi ef þið hefðuð ekki notið þeirra réttinda sem voru á spjaldinu? **10 MÍNÚTUR**
4. Að lokum kynnir hver hópur fyrir hinum og ræðir eftirfarandi spurningar:
  - a. Hvaða áhrif hefur það á réttindin ef ein réttindi eru tekin í burtu?
  - b. Hvernig áhrif hefði það á foreldra, kennara, vini o.s.frv. ef ein af þessum réttindum yrðu tekin frá þeim? **15 MÍNÚTUR**

Útskýrðu fyrir nemendum að mannréttindi eru alþjóðleg, óafsalanleg og óskiptanleg. Að fjarlægja ein réttindi getur haft áhrif á önnur réttindi.

DREIFIBLAÐ**GREINASPJÖLD MANNRÉTTINDAYFIRLÝSINGAR
SAMEINUÐU ÞJÓÐANNA****BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**AMNESTY
INTERNATIONAL**19. GREIN:****Tjáningarfrelsi****3. GREIN:****Réttur til lífs, frelsis og
mannhelgi einstaklinga****12. GREIN:****Réttur til einkalífs, heimilis og
fjölskyldulífs****13. GREIN:****Ferðafrelsi****25. GREIN:****Réttur til lífsskjara sem tryggja
heilsu og velferð****18. GREIN:****Réttur til að hafa frelsi yfir
hugsunum sínum, sannfæringu
og trú****24. GREIN:****Réttur til að njóta hvíldar og
afþreyingar****26. GREIN:****Réttur til menntunar**

DREIFIBLAÐ

DAGLEGAR ATHAFNIR

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

Ég nota samskiptamiðla
og segi hvað mér finnst um
mismunandi málefni

Ég geng frjáls um bæinn minn án
þess að óttast um líf mitt

Ég þarf ekki að segja kennara
mínum frá einkalífi mínu

Ég get farið frjálst um í landi
mínu

Ég fer til læknis ef ég er
veik/ur/t

Ég tala opinskátt um trú mína

Ég leik mér við vini mína

Ég get farið í skóla og lært

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

6. NAWAL BENAÏSSA & TJÁNINGARFRELSI OG FUNDARFRELSI

Þessi kafli inniheldur stutta kynningu á **tjáningarfrelsi og fundarfrelsi** og þrjú tengd verkefni: **Kveikja: Orðaský**, **Verkefni: Rétturinn til mótmæla** og **Gríptu til aðgerða fyrir Nawal Benaïssa**. Hægt er að nota annaðhvort kveikjuna eða verkefnið eða bæði, eftir því hversu mikill tími er til aflögu og eftir þörfum nemenda, áður en nemendur eru hvattir til að taka þátt síðasta verkefninu **Gríptu til aðgerða fyrir Nawal Benaïssa**.

6.1 BAKGRUNNSUPPLÝSINGAR UM TJÁNINGARFRELSI OG FUNDAFRELSI

Samkvæmt Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna er **tjáningarfrelsi** réttur hvers einstaklings til að hafa skoðun án afskipta og leita eftir, fá og dreifa upplýsingum og skoðunum í gegnum hvaða miðil sem er, óháð landamærum. Tjáningarfrelsið verndar réttindi þín til að hafa þína eigin skoðun og tjá þær með frjálsum hætti án afskipta yfirvalda. Þetta felur í sér réttinn til að tjá skoðanir með þátttöku í opinberum mótmælum eða í gegnum ritað efni, útsendingar fjölmiðla og listaverk. Þessi réttur verndar einnig rétt þinn til að leita eftir og fá upplýsingar frá öðru fólki. Tjáningarfrelsi er þó ekki ótakmarkaður réttur – stundum hafa yfirvöld skyldu til að vernda réttindi annars fólks eða ákveðna almannahagsmuni sem krefjast þess að ákveðin tjáning sé bönnuð. Yfirvöld hafa þröngan ramma til að takmarka tjáningarfrelsi og slík takmörkun verður að vera undantekning frekar en regla.

Fundafrelsi er réttur fólks til að koma saman á opinberum stað í ákveðnum sameiginlegum tilgangi, svo sem fundir, verkföll, skráðgöngur, fjöldafundir og mótmælasetur. Fundafrelsi þýðir að fólk getur safnast saman á friðsamlegan hátt án þess að óttast það að vera handtekið eða áreitt af lögreglu. Reyndar hafa yfirvöld afdráttarlausu skyldu til að greiða fyrir friðsömum samkomum svo lögreglan getur þurft að grípa til sérstakra ráðstafana til að tryggja öryggi bæði þeirra sem safnast saman og almennings.

Tjáningarfrelsi og fundafrelsi eru tryggð í alþjóðlegum mannréttindalögum, þ.m.t. Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna og alþjóðasamning um borgaraleg og stjórnmálaleg réttindi (ICCPR), sem og lagakerfi ýmissa ríkja.

Ef þig langar til að skoða tjáningarfrelsi frekar með nemendum þínum þá býður Amnesty International upp á tvö ókeypis netnámskeið á ensku. Annars vegar er það stutt inngangsnámskeið, [Talað fyrir tjáningarfrelsi](#), sem hægt er að ljúka á 20 mínútum og hins vegar námskeiðið [Tjáningarfrelsi – Grundvallarréttindi](#), sem tekur tíu klukkustundir að ljúka.

6.2 VERKEFNI

TJÁNINGARFRELSI FRELSI TIL AÐ MÓTMÆLA

MARKMIÐ

Að nemendur geti greint hvernig tjáningarfrelsi tengist lífi þeirra

Að nemendur geti útskýrt hvers vegna það sé mikilvægt að baráttufólk fyrir mannréttindum geti tjáð sig á frjálsan hátt

Að nemendur skrifi bréf (eitt eða fleiri) til stuðnings Nawal Benaissa

YFIRLIT YFIR VERKEFNI

Kveikja: Orðaský

20 MÍNÚTUR

Verkefni: Frelsi til að mótmæla

60 MÍNÚTUR

Gríptu til aðgerða fyrir Nawal Benaissa

20 MÍNÚTUR

KVEIKJA ORÐASKÝ

LENGD

🕒 20 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Tússtafla eða flettitafla

Post-it-miðar fyrir alla nemendur

FRAMKVÆMD

1. Nemendur eru beðnir að skrifa á Post-it-miðana þær leiðir sem þeir vanalega nota til að tjá sig. Dæmi: deila sjálfu (e. selfie), skrifa ljóð eða dansa. **3 MÍNÚTUR**
2. Næst setja nemendur minnismiðana á töfluna svo allir geti séð svör þeirra. Gefðu nemendum smá stund til að skoða miðana á töflunni. **2 MÍNÚTUR**
3. Þegar taflan er þakin miðum eru nemendur spurðir af hverju þeir noti þessa leið til að tjá sig? Hvað gerir það þeim kleift að gera? Af hverju er það þeim mikilvægt? **5 MÍNÚTUR**
4. Nú para nemendur sig saman og ræða hverjar afleiðingarnar yrðu ef þeim væri bannað að tjá sig á þennan hátt? Myndi það hafa mikil áhrif á daglegt líf þeirra og vinskapa? Hvernig myndi þeim líða? Væru þeir ósáttir? Af hverju, af hverju ekki? **7 MÍNÚTUR**
5. Allur hópurinn kemur að lokum saman og nemendur eru spurðir hvað hafi komið út úr samræðunum. Hvað kom þeim á óvart? Útskýrðu fyrir nemendum að margt fólk í heiminum geti ekki tjáð sig á frjálsan hátt og er jafnvel sett í fangelsi fyrir að tjá hug sinn. **3 MÍNÚTUR**

VERKEFNI**FRELSI TIL AÐ MÓTMÆLA****LENGD**

🕒 60 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Skjávarpi eða útprentaðar myndir af mismunandi gerðum mótmæla (bls. 34)

Upplýsingar um mótmæli fyrir kennara

Eintök af sögu Nawal Benaissa fyrir nemendur (viðauki 2)

FRAMKVÆMD

1. Sýndu nemendum myndirnar fjórar sem sýna mismunandi gerðir mótmæla. Hvað eiga myndirnar sameiginlegt? Hvaðan eru myndirnar? Hvað er fólkið á myndunum að gera? Af hverju?

5 MÍNÚTUR

2. Lestu upp textann við myndirnar. Stoppaðu eftir hverja efnisgrein og spurðu nemendur hvaða mynd sé verið að lýsa. Skoðaðu með nemendum af hverju fólkið mótmælti á þann hátt sem það gerði? Hvað eiga mótmælendur allra málanna sameiginlegt?

10 MÍNÚTUR

3. Segðu nemendum að síðasta myndin sýni Nawal Benaissa, baráttukonu fyrir mannréttindum og mótmælendaleiðtoga í Marokkó, sem berst fyrir sjálfa sig og samfélag sitt. Nawal Benaissa er hluti af vinsælli hreyfingu sem spratt fram í október 2016 eftir að smásalinn Mouhcine Fikri kramdist til dauða í ruslabíl við það að reyna að endurheimta fisk sem lögreglan hafði gert upptækan og hent í bílinn. Dreifðu eintökum af sögu Nawal Benaissa til nemenda og biddu þá að lesa hana.

5 MÍNÚTUR

4. Nemendum er skipt í fimm hópa, þeir lesa meira um sögu Nawal á netinu og ræða spurningarnar fyrir neðan. Ef þeir hafa ekki aðgang að upplýsingum á netinu láttu þá einungis vinna með þær upplýsingar sem þeir hafa nú þegar.
- Af hverju er Nawal að mótmæla? Hverjar eru kröfur hennar? Fyrir hvern er hún að mótmæla?
  - Hvaða áskorunum stendur hún frammi fyrir?
  - Af hverju er mikilvægt að Nawal geti tjáð sig óhindrað? Og fyrir hvern?
  - Hvað við sögu hennar veitir ykkur innblástur?
  - Hvað heldurðu að gefi Nawal styrk og hugrekki til að halda áfram? Hvernig gætuð þið tekið þátt í að styðja hana?

25 MÍNÚTUR

5. Að lokum kemur allur hópurinn saman. Hver hópur svarar einni af spurningunum hér að ofan (a, b, c, d, e) og annar hópur kemur svo með athugasemdir og bætir við niðurstöðurnar. Eftir síðustu spurninguna er allur hópurinn spurður hvort hann vilji grípa til aðgerða fyrir Nawal með því að skrifa til yfirvalda í Marokkó eða stuðningskveðju til Nawal.

15 MÍNÚTUR

6.3 GRÍPTU TIL AÐGERÐA

FYRIR NAWAL BENAÏSSA

LENGD

🕒 20 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Eintök af sögu Nawal Benaïssa fyrir nemendur (viðauki 2)

Mynd af Nawal á skjávarpa eða ljósritaðar myndir af Nawal

Pappír, pennar og litir

Valfrjálst: Tillaga að bréfum og stuðningskveðjum (viðauki 4)

FRAMKVÆMD

1. Útskýrðu fyrir nemendum að Nawal Benaïssa berst fyrir heimaslóðir sínar þar sem mörgum á svæðinu finnst að yfirvöld hafi gleymt þeim. Hún hefur tekið þátt í friðsömum mótmælum og verið með herferð á samfélagsmiðlum en Nawal hefur sætt ofsóknum marokkóskra yfirvalda og var dæmd til tíu mánaða skilorðsbundinnar refsingar fyrir að „hvetja til lögbrots“. Það sem hún vill er að vera frjáls til að berjast fyrir betra lífi.
2. Hvettu nemendur þína til að skrifa til yfirmanns marokkósku ríkisstjórnarinnar þar sem þeir hvetja hann til að hætta strax að ofsækja Nawal.

Þú getur látið nemendur fá eftirfarandi leiðbeiningar til að hjálpa þeim að skrifa bréf til yfirmanns marokkósku ríkisstjórnarinnar. Þeir geta:

- Sagt honum aðeins frá sér
- Sagt honum hvað þeim bregður mest við sögu Nawal. Hún er friðsamur mótmælandi og baráttukona fyrir mannréttindum sem vill betra líf fyrir fólk í héraði sínu
- Hvatt hann til að stöðva ofsóknir gegn Nawal
- Einnig geta nemendur notað tillögur að bréfum til yfirvalda til að skrifa bréfið.

Stílið bréfið á:

Department of the Head of Government

Palais Royal Touarga

Rabat, Morocco

Facebook: www.facebook.com/cg.gov.ma

Twitter: @ChefGov_ma

Ávarpsorð: Excellency

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

6.3 GRÍPTU TIL AÐGERÐA

FYRIR NAWAL BENAÏSSA

3. Hvettu nemendur til að standa með Nawal Benaïssa.

Nemendur geta sent skilaboð sín um samstöðu og stuðning til Nawal og fjölskyldu hennar svo þau viti að það er fólk um allan heim sem styður þau.

Eftirfarandi leiðbeiningar geta hjálpað nemendum að skrifa stuðningskveðju. Þeir geta:

- Lýst yfir samstöðu sinni, aðdáun og hverju öðru sem þeim finnst um Nawal.
- Nemendur eru beðnir að ígrunda hvað hana gæti langað að heyra á þessum erfiðu tímum

Stílið bréfið á:

c/o Amnesty International Morocco
20 rue Ouargha appartement 5 Agdal
10000 Rabat – Morocco

4. Safnaðu saman bréfum og stuðningskveðjum nemenda þinna og sendu til Íslandsdeildar Amnesty International á kostnað samtakanna sem munu síðan koma þeim áleiðis á rétta staði.

DREIFIBLAÐ

MISMUNANDI GERÐIR MÓTMÆLA

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI

AMNESTY
INTERNATIONAL

DREIFIBLAÐ**MISMUNANDI GERÐIR MÓTMÆLA****BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**AMNESTY
INTERNATIONAL

DREIFIBLAÐ**MISMUNANDI GERÐIR MÓTMÆLA****BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**AMNESTY
INTERNATIONAL

DREIFIBLAÐ

MISMUNANDI GERÐIR MÓTMÆLA

**BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**

AMNESTY
INTERNATIONAL

DREIFIBLAÐ

UPPLÝSINGAR UM MÓTMÆLI

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

Fleiri en 1.000 manns, þ.á.m. skólabörn, mótmæltu brúðarráni í Kirgistan þann 6. júní 2018 eftir að 20 ára gömul kona var myrt á lögreglustöð af þeim sem rændi henni til að taka sem brúður sína.

DREIFIBLAÐ

UPPLÝSINGAR UM MÓTMÆLI

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

Þetta er ein af mörgum ljósmyndum frá aðgerðum og viðburðum sem fram fóru í Bandaríkjunum og tengdust strætóherferð Amnesty International í Bandaríkjunum, Drónaleikar (e. Game of Drones). Drónaleikarnir sameinuðu herferðir og grasrótahreyfingu Amnesty International í Bandaríkjunum sem skipulagðar voru í borgum víðsvegar um Bandaríkin gegn leynilegu drónaverkefni yfirvalda. Herferðin bauð upp á hreyfanlegt skipulagsrými sem farið var með á milli borga og gátu aðgerðasinnar á hverjum stað tekið þátt á einfaldan hátt. Þessi ljósmynd sýnir nemendur við Minnesota-háskóla grípa til aðgerða til að hvetja yfirvöld í Bandaríkjunum að láta af aftökum án dóms og laga. Fórarlömb drónaárása og fjölskyldur þeirra eiga lítinn möguleika á að sækja sér réttlæti.

DREIFIBLAÐ

UPPLÝSINGAR UM MÓTMÆLI

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

Árið 2014 flyktust tugþúsundir fólks út á götu í Hong Kong, Kína, til að kalla eftir lýðræðislegum umbótum í borginni. 79 daga mótmælin náðu til helstu hverfa í miðborg Hong Kong og urðu þekkt sem Regnhlífahreyfingin. Regnhlífarnar, sem notaðar voru af mótmælendum til að verjast piparúða og táragasi, urðu að tákni fyrir mótstöðu og undirliggjandi samfélagslega óánægju.

DREIFIBLAÐ

UPPLÝSINGAR UM MÓTMÆLI

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

Nawal Benaissa úr grasrótarhreyfingunni Al-Hirak Al-Shaabi tók þátt í mótmælum þann 31. maí 2017 í borginni Al-Hoceima í norðurhluta Marokkó. Þúsundir tóku þátt í mótmælunum til að krefjast þess að helsta rödd mótmælahreyfingarinnar yrði látin laus. Samfélagslegur órói hefur verið á svæðinu eftir dauða fíksalans Mouhcine Fikri, 31 árs, í október 2016, sem kramdist í ruslabíl þegar hann mótmælti að lögreglan gerði fisk hans upptækan.

7. MARIELLE FRANCO & RÉTTUR TIL LÍFS

Réttur til lífs kaflinn inniheldur þrjú verkefni: **Kveikja: Ríkið og réttur til lífs**, **Verkefni: Marielle og réttur hennar til lífs** og **Gríptu til aðgerða fyrir fjölskyldu Marielle Franco**.

Hægt er að nota annað hvort kveikjuna eða verkefnið eða bæði, eftir því hversu mikill tími er til aflögu og eftir þörfum nemenda, áður en nemendur eru hvattir til að taka þátt í síðasta verkefninu **Gríptu til aðgerða fyrir fjölskyldu Marielle Franco**.

7.1 BAKGRUNNSUPPLÝSINGAR UM RÉTT TIL LÍFS

Allir eiga áskapaðan **rétt til lífs**. Þessi réttur er forsenda þess að njóta annarra réttinda og verður að vera bundinn í lög. Enginn á að vera sviptur handahófskennt réttinum til lífs. Þetta merkir að ekki einungis eigi yfirvöld að forðast það að taka fólk af lífi heldur eiga þau einnig að grípa til fyrirbyggjandi aðgerða til koma í veg fyrir dauðsfall. Brestur á rannsókn á orsök dauða einstaklings getur talist brot á mannréttindum samkvæmt alþjóðlegum mannréttindalögum.

Ríki verða að tryggja að ef einstaklingur lætur lífið fari fram tafarlaust, sjálfstæð, óhlutdræg, ítarleg og skilvirk rannsókn. Hún verður að vera framkvæmd af sjálfstæðum og óhlutdrægum aðilum. Ef grunur leikur á að dauðsfallið sé af völdum glæpsamlegs athæfis verða yfirvöld að tryggja að hinir grunuðu verði sóttir til saka í samngjörnum réttarhöldum.

6. grein alþjóðasamningsins um borgaraleg og stjórn mála réttindi og 3. grein Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna útlista að ríki verða að virða réttinn til lífs.

Amnesty International er mótfallið dauðarefsingu í öllum tilvikum og telur hana brjóta mannréttindi, sérstaklega á réttinum til lífs, frelsis frá pyndingum og grimmilegri, ómannlegri eða niðurlægjandi meðferð eða refsingu. Til að vita meira, taktu 20 mínútna netnámskeið Amnesty International, [Að taka stöðu gegn dauðarefsingu](#).

7.1 RÉTTUR TIL LÍFS OG BARÁTTUFÓLK FYRIR MANNRÉTTINDUM

Ríki bera endanlega ábyrgð á og skyldur gagnvart því að vernda baráttufólk fyrir mannréttindum og tryggja að það geti unnið sín lögmætu störf í öruggu og eflandi umhverfi. Að auki felast í þessum skyldum að ríki geri ráðstafanir til að koma í veg fyrir mannréttindabrot gagnvart baráttufólki fyrir mannréttindum, taki á ásökunum um brot gagnvart þeim og tryggi að það geti unnið án ótta við hefndaraðgerðir. Það er ljóst að árásir gagnvart baráttufólki fyrir mannréttindum eiga sér oft stað einmitt vegna þess að ríki hlúa ekki að öruggu umhverfi fyrir það sem geri starf þess mögulegt. Ríki átta sig stundum ekki á og vernda ekki nægilega vel baráttufólk í áhættuhópi eða sækja ekki gerendur misþyrminga til saka. Þegar ríki taka ekki árásir gagnvart baráttufólki fyrir mannréttindum alvarlega eru yfirvöld að senda þau skilaboð að svoleiðis gjörðir séu liðnar, með litlum eða engum afleiðingum fyrir ódæðismennina, sem eykur líkur á svipuðum árásum í framtíðinni.

7.2 VERKEFNI

RÉTTUR TIL LÍFS

MARKMIÐ

Að nemendur geti gert sér grein fyrir að allir eiga rétt til lífs

Að nemendur geti útskýrt á hvaða hátt brotið hefur verið á rétti Marielle Franco og hvernig ríkjum beri skylda til að virða og vernda rétt til lífs

Að nemendur skrifi bréf til yfirvalda sem hafa völd til að enda brot á mannréttindum og stuðningskveðju til fjölskyldu Marielle Franco

YFIRLIT YFIR VERKEFNI

Kveikja: Ríkið og réttur til lífs

15 MÍNÚTUR

Verkefni: Marielle og réttur hennar til lífs

55 MÍNÚTUR

Gríptu til aðgerða fyrir fjölskyldu Marielle Franco

20 MÍNÚTUR

VERKEFNI

MARIELLE OG RÉTTUR
HENNAR TIL LÍFS

LENGD

⌚ 55 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Tússtafla eða flettitafla, pappírsörk fyrir
alla hópa og tússlitir

Eintök af Mannréttindayfirlýsingu
Sameinuðu þjóðanna fyrir nemendur
(viðauki 3)

Eintök af sögu Marielle Franco fyrir
nemendur (viðauki 2)

Mynd af Marielle á skjávarpa eða
útprentuð mynd af henni

FRAMKVÆMD

1. Skiptu nemendum upp í fjögurra eða fimm manna hópa. Hver hópur fær eitt blað. Hóparnir eru beðnir að ákveða hvaða mannréttindamál eða réttindi þeir myndu vilja vernda og berjast fyrir. Þeir geta valið réttindi úr Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna eða eitthvað sem þeir hafa aðgang að og er nauðsynlegt í daglegu líf þeirra (til dæmis aðgang að netinu eða mat). **5 MÍNÚTUR**
2. Þegar hóparnir hafa valið sér réttindi/mál, segðu þeim að réttindin verði nú tekin frá þeim og nemendur ígrunda eftirfarandi:
  - a. Hvernig líður ykkur þegar réttindin eru tekin frá ykkur?
  - b. Af hverju finnst ykkur þessi réttindi/mál mikilvæg eða vera rétt að verja?
  - c. Hvernig getið þið barist fyrir þessum réttindum/málum í samfélaginu eða á Íslandi?
  - d. Hvaða leiðir og aðferðir getið þið nýtt ykkur (fjöldamótmæli, skrifa blogg, stofna hóp aðgerðasinna o.s.frv.)?

Hver hópur skrifar niður svör sín og gerir stutta kynningu. **10 MÍNÚTUR**

3. Þegar hóparnir hafa ákveðið aðgerðir kynnir hver hópur réttindin/málin stuttlega og ástæður valsins. Skrifaðu tillögurnar á töfluna. Spurðu nemendur:
  - a. Hver gæti stutt þá (t.d., kennari, skólastjórnandi, yfirvöld) og hvernig?
  - b. Hvaða hindranir gætu nemendur staðið frammi fyrir þegar þeir reyna að ná markmiðum sínum? Hvað eða hver gæti staðið í vegi fyrir þeim?
  - c. Hvers vegna og hvernig gæti verið komið í veg fyrir aðgerðirnar? Myndu þeir halda áfram þrátt fyrir þetta?
  - d. Hvað væri það versta sem gæti komið fyrir ef þeir ákveddu að berjast fyrir réttindum sínum þrátt fyrir áhættuna?

Segðu nemendum að fólk um allan heim berjist fyrir mannréttindum. Hindranirnar sem það glímur við eru margar. Vegna starfs þess í þágu mannréttinda er rétti þess til lífs stundum ógnað og í hættu.

15 MÍNÚTUR

VERKEFNI

MARIELLE OG RÉTTUR HENNA TIL LÍFS

BRÉF TIL BJARGAR LÍFI

AMNESTY INTERNATIONAL

4. Dreifðu sögu Marielle til nemenda eða notaðu skjávarpa og fáðu nemendur til að lesa eina efnisgrein hver. **5 MÍNÚTUR**

5. Ræddu mál Marielle við nemendur og spurðu þá eftirfarandi spurninga:
  - a. Hvaða mannréttindum barðist Marielle fyrir þegar hún var á lífi?
  - b. Hvaða réttindi Marielle hafa verið brotin? Hvernig voru þau brotin? Réttur til lífs ætti að vera á þessum lista.
  - c. Hvernig líður þeim varðandi dauða Marielle?
  - d. Finnst þeim sem sumt fólk sé í meiri hættu en annað? Af hverju?
  - e. Hvernig finnst þeim að morðið á Marielle hafi áhrif á annað baráttufólk fyrir mannréttindum?
  - f. Telja nemendur að þeir gætu framkvæmt aðgerðirnar sem þeir undirbyggja í fyrrihluta verkefnisins án ótta á Íslandi? Af hverju?
  - g. Hvað er hægt að gera til að tryggja að réttur til lífs sé ekki vanvirtur í Brasilíu og til að vernda baráttufólk fyrir mannréttindum eins og Marielle? Til hvaða aðgerða er hægt að grípa og af hverjum? **15 MÍNÚTUR**

6. Ljúktu umræðunum með því að segja að réttur til lífs, eins og öll mannréttindi, tilheyri okkur öllum. Í sumum tilfellum leggur baráttufólk fyrir mannréttindum sig í ákveðna hættu vegna baráttu sinnar. Ríki átta sig stundum ekki á og vernda ekki nægilega vel baráttufólk í áhættuhópi eða sækja ekki gerendur misbeitinga til saka. Þegar refsileysi slíkra brota líðst senda yfirvöld þau skilaboð að svona gjörðir séu liðnar og að það verði litlar eða engar afleiðingar fyrir gerendur. Í fullkomnum heimi myndi fólk geta komið saman og mótmælt á friðsaman hátt og ekki haft áhyggjur af því hvað kemur fyrir það. Það gæti talað opinskátt um óréttlæti án ótta við hótanir, árásir, fangelsi eða jafnvel dauða. **4 MÍNÚTUR**

7. Lestu eftirfarandi yfirlýsingu Amnesty International um morðið á Marielle fyrir nemendur og útskýrðu að þeir geti gripið til aðgerða og stutt fjölskyldu hennar: „Þagnar- og trúnaðarskylda í rannsókn, sem er ætluð til að tryggja skilvirkni, á ekki að nota sem fyrirslátt yfirvalda til að forðast skyldu sína til að greina frá málavöxtum í máli Marielle. Það verður að hafa uppi á þeim sem bera ábyrgð, ekki aðeins þeim sem hleyptu af skotunum heldur einnig þeim sem fyrirskipuðu morðið jafnframt því að komast að ástæðu morðsins.“ **1 MÍNÚTA**

7.3 GRÍPTU TIL AÐGERÐA

FYRIR FJÖLSKYLDU
MARIELLE FRANCO

LENGD

🕒 20 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Pappír, pennar og litir

Mynd af Marielle á skjávarpa eða
prentuð mynd af henniEintök af sögu Marielle Franco fyrir
nemendur (viðauki 2)Valfrjálst: Tillaga að bréfum og
stuðningskveðjum (viðauki 4)

FRAMKVÆMD

1. Útskýrðu fyrir nemendum að Marielle Franco hafi barist óttalaus fyrir sanngjarnari Rio de Janeiro. Hún reis upp fyrir svartar konur, hinsegin fólk og ungt fólk og fordæmdi ólögsmæt dráp lögreglu. En svo var þaggað niður í henni, hún var skotin til bana í bíl sínum. Þetta er algengt í Brasilíu þar sem að minnsta kosti 70 baráttufólk fyrir mannréttindum var myrt árið 2017. Fólk sem berst fyrir mannréttindum býr við stöðugan ótta.
2. Hvettu nemendur til að skrifa forseta Brasilíu og krefjast réttlætis fyrir Marielle.

Þú getur látið nemendur fá eftirfarandi leiðbeiningar til að hjálpa þeim að skrifa bréf til forseta Brasilíu. Þeir geta:

- Sagt honum aðeins frá sér
- Sagt honum hvað þeim bregður mest við sögu Marielle og að þeir styðji fjölskyldu hennar og baráttufólk fyrir mannréttindum almennt
- Hvatt hann til að sækja grunaða morðingja Marielle til saka, einnig þá sem fyrirskipuðu morðið og vernda baráttufólk fyrir mannréttindum í Brasilíu fyrir frekari hótunum og árásum

Einnig geta nemendur notað tillögur að bréfum til yfirvalda til að skrifa bréfið.

Stílið bréfið á:

Brazilian President
Praça dos Três Poderes, Palácio do Planalto – Brasília (DF)
CEP 70150-900
Brazil
Email: gabinetepessoal@presidencia.gov.br
Twitter: @planalto
Ávarpsorð: Dear President

7.3 GRÍPTU TIL AÐGERÐA**FYRIR FJÖLSKYLDU
MARIELLE FRANCO****BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**AMNESTY
INTERNATIONAL**3. Hvettu nemendur til að standa með fjölskyldu Marielle.**

Eftirfarandi leiðbeiningar gætu nýst nemendum við skrif á stuðningskveðjum. Þeir geta:

- Velt fyrir sér hvað fjölskyldu Marielle myndi langa til að heyra á þessum erfiðu tímum
- Lýst yfir aðdáun sinni á Marielle eða öðrum tilfinningum sem þeir bera til Marielle og fjölskyldu hennar
- Sent skilaboð samstöðu og styrks svo fjölskylda Marielle viti að þeir standi með þeim í baráttu þeirra fyrir réttlæti

Stílið bréfið á:

Amnesty International Brazil
Rua da Glória, 344 (3rd floor) Glória
CEP 20241180 Rio de Janeiro (RJ)
Brazil

4. Safnaðu saman bréfum og stuðningskveðjum nemenda þinna og sendu til Íslandsdeildar Amnesty International á kostnað samtakanna sem munu síðan koma þeim áleiðis á rétta staði.

8. ATENA DAEMI & FRELSI FRÁ PYNDINGUM OG GRIMMILEGRI, ÓMANNLEGRI EÐA VANVIRÐANDI MEÐFERÐ

Frelsi frá pyndingum og grimmilegri, ómannlegri og vanvirðandi meðferð eða refsingu (einnig vísað til sem pynding og önnur slæm meðferð) kaflinn inniheldur þrjú verkefni: **Kveikja: Mýtur véfengdar**, **Verkefni: Að skilja pyndingar og aðra illa meðferð** og **Gríptu til aðgerða fyrir Atenu Daemi**. Hægt er að nota annað hvort kveikjuna eða verkefnið eða bæði, eftir því hversu mikill tími er til aflögu og eftir þörfum nemenda, áður en nemendur eru hvattir til að taka þátt síðasta verkefninu **Gríptu til aðgerða fyrir fjölskyldu Atenu Daemi**.

8.1 BAKGRUNNSUPPLÝSINGAR UM FRELSI FRÁ PYNDINGUM OG GRIMMILEGRI, ÓMANNLEGRI EÐA VANVIRÐANDI MEÐFERÐ

Frelsi frá pyndingum og annarri illri meðferð er algjört, sem þýðir að það er aldrei réttlæt看legt að manneskja sæti pyndingum eða annarri illri meðferð. Þetta er einnig hluti af því sem kallað er hefðbundin meginregla þjóðaréttar sem þýðir að það er bindandi fyrir öll ríki, hvort sem þau hafa skrifað undir samninginn eða ekki. 5. grein Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna leggur bann við pyndingum og grimmilegri, ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu. Samningur Sameinuðu þjóðanna gegn pyndingum og annarri grimmilegri, ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu er mannréttindasamningur sem snýr að frelsi frá pyndingum.

Tilvist mismunandi skilgreininga á pyndingum og annarri illri meðferð í alþjóðalögum getur verið ruglandi en flestar skilgreiningar á pyndingum eiga sameiginlega þætti, það er að segja:

- Pyndingar leiða til líkamlegs og/eða andlegs sársauka eða þjáningar sem er nógu alvarleg til að vera talin svæsin
- Pyndingum er beitt af ásettu ráði
- Pyndingum er beitt í ákveðnum tilgangi eða á grundvelli mismununar
- Yfirvöld eiga hlut að máli, annaðhvort beint eða óbeint, í að beita pyndingum

Yfirleitt er ekki nauðsynlegt að gera greinarmun á pyndingum og grimmilegri, ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu, allt af þessu er algerlega bannað í alþjóðalögum.

Aftur á móti þegar gerður er greinarmunur er afstaða Amnesty International sú að það telst grimmileg, ómannleg eða vanvirðandi meðferð eða refsing frekar en pynding ef það vantar eitt eða fleiri af eftirfarandi lykilatriðum: ásetning, tilgang (eða mismunun) eða verulegan sársauka eða þjáningu.

Dæmi um hvað getur fallið undir skilgreiningu pyndinga og annarrar illrar meðferðar:

- Líkamleg refsing
- Ómannúðlegar aðstæður í fangelsum
- Nauðgun eða annað kynferðisofbeldi af hálfu yfirvalda
- Aðgengi að meðgöngurofi er ólöglegt
- Hótanir um ofbeldi sem geta valdið sálrænum kvölum
- Dauðarefsing

Frelsi frá pyndingum og annarri illri meðferð þýðir einnig að ríkjum ber skylda til að senda ekki einstaklinga með valdi til annarra landa eða landssvæða þar sem þeir eiga á hættu að sæta pyndingum eða annarri illri meðferð.

Að auki er hægt að nota verkefni framar í þessari verkfærakistu (kafli 5) sem kynnir nemendur fyrir mannréttindum áður en athyglinni er beint að frelsi frá pyndingum og annarri illri meðferð.

Ef áhugi er á að skoða mannréttindamál frekar með nemendum, þá býður Amnesty International upp á frítt netnámskeið á ensku sem heitir **Réttur til frelsis frá pyndingum**.

8.2 VERKEFNI

FRELSI FRÁ PYNDINGUM OG GRIMMILEGRI, ÓMANNLEGRI EÐA VANVIRÐANDI MEÐFERÐ

MARKMIÐ

Að nemendur geti véfengt hættulegar mýtur um pyndingar og aðra illa meðferð

Að nemendur fái samúð með þolendum pyndinga og annarrar illrar meðferðar

Að nemendur skrifi bréf (eitt eða fleiri) til stuðnings Atenu Daemi

YFIRLIT YFIR VERKEFNI

Kveikja: Mýtur véfengdar 15 MÍNÚTUR

Verkefni: Að skilja pyndingar og aðra illa meðferð 55 MÍNÚTUR

Gríptu til aðgerða fyrir Atenu Daemi 20 MÍNÚTUR

KVEIKJA

MÝTUR VÉFENGÐAR

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

LENGD

⌚ 15 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Pappírsblað fyrir hvern nemanda

FRAMKVÆMD

1. Allir nemendur fá pappírsblað og brjóta það saman í miðju. Nemendur skrifa **STAÐREYND** öðrum megin og **MÝTA** hinum megin á blaðið. Úskýrðu að þú munir lesa upp staðhæfingar um pyndingar og aðra illa meðferð. Hlutverk nemenda er að véfengja staðhæfingarnar: þegar þeir halda að staðhæfingin sé röng sýna þeir **MÝTA** og **STAÐREYND** þegar þeir telja að staðhæfingin sé rétt. **3 MÍNÚTUR**

2. Lestu eftirfarandi staðhæfingar upphátt og gefðu öllum nemendum tíma til að velja fyrir sér hverri staðhæfingu og kjósa um hvort þeir haldi að hún sé rétt eða röng. Lestu svarið eftir hverja kosningu og ræddu stuttlega um staðreyndirnar sem fylgja. **12 MÍNÚTUR**

- a. **Pyndingar eru aðallega notaðar gegn þeim sem grunaðir eru um hryðjuverk og í stríði.**

Mýta. Rannsóknir sýna að pyndingar og önnur ill meðferð er enn vandamál í mörgum löndum í dag. Flestir þolendur pyndinga og annarrar illrar meðferðar um allan heim eru ekki hættulegir hryðjuverkamenn heldur frekar fátækt, jaðarsett og valdalaust fólk sem grunað er um glæpsamlegt athæfi. mál þeirra draga sjaldan að sér athygli fjölmiðla og almennings.

- b. **Pyndingar eru eina leiðin til að afla upplýsinga.**

Mýta. Pyndingar eru frumstæð og bitlaus aðferð til að afla upplýsinga. Ríki geta beitt ýmsum aðferðum til að afla upplýsinga um glæpi án þess að brjóta mannréttindi. Mannúðlegar yfirheyrsluaðferðir hafa sannað sig sem áhrifaríkar leiðir til að afla upplýsinga um glæpi án alvarlegra afleiðinga fyrir einstaklinga, samfélagið og réttarkerfið líkt og pyndingar gera.

- c. **Pyndingar eru ólöglegar.**

Staðreynd. Pyndingar hafa verið bannaðar með lögum um allan heim síðan Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna var samþykkt árið 1948. Þær eru ekki leyfilegar þó hættuástand ríkir. Þar sem bannið hefur öðlast víðtækan alþjóðlegan samhljóm hefur það einnig orðið bindandi fyrir ríki sem hafa ekki skrifað undir viðkomandi mannréttinasáttmála.

KVEIKJA

MÝTUR VÉFENGÐAR

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL**d. Sumar aðferðir pyndinga eru ekki það slæmar.**

Mýta. Það eru ekki til mismunandi alvarlegar pyndingar. Það eru ekki til mildar pyndingar. Pyndingar valda verulegum líkamlegum og andlegum sársauka eða þjáningu. Allar gerðir pyndinga eru fyrirlitlegar og ólöglegar.

e. Það er erfitt að vita hvenær og hvar pyndingar eiga sér stað.

Staðreynd. Pyndingar eru vanalega faldar – í haldi lögreglu, yfirheyrsluherbergjum eða fangelsum.

f. Við sérstakar kringumstæður geta pyndingar þjónað heildarhagsmunum.

Mýta. Pyndingar eru aldrei löglegar eða ásættanlegar. Mikið þarf enn að gerast til að enda þessa ógeðfelldu iðju.

g. Einungis örfáar af verstu ríkisstjórnunum beita pyndingum.

Mýta. Pyndingar hafa verið skráðar í 141 ríki frá öllum svæðum heimsins síðastliðin fimm ár.

h. Algengt er að ríkisstjórnir og einstaklingar komist upp með að beita pyndingum.

Staðreynd. Pyndingar eiga sér vanalega stað í felum. Ríkisstjórnir eyða oft miklu púðri í að neita eða hylma yfir pyndingar frekar en að rannsaka þegar kvörtun er lögð fram.

i. Ein besta leiðin til að koma í veg fyrir pyndingar er að vekja athygli á þeim.

Staðreynd. Ein besta leiðin til að koma í veg fyrir pyndingar og tryggja að aðilar sem beita þeim komist ekki upp með þær er að vekja athygli á þeim.

VERKEFNI**AÐ SKILJA PYNDINGAR OG
AÐRA ILLA MEÐFERÐ****LENGD**

⌚ 55 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Klippið niður eina efnisgrein
dreifiblaðsins III meðferð á Atenu
Daemi (bls. 57) fyrir hvern hóp

A3 blað og tússlitir fyrir hvern hóp

Límband eða kennaratyggjó

Kynntu þér sögu Atenu Daemi
(viðauki 2)

FRAMKVÆMD

1. Kynntu 5. grein Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna fyrir nemendum: „Enginn á að sæta pyndingum eða grimmilegri, ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu.“ Spurðu nemendur af hverju þeir telji að greinin innihaldi einnig „grimmilega, ómannlega eða vanvirðandi meðferð eða refsingu“. Er eitthvað sem þeir myndu ekki kalla „pyndingar“ en sem er samt hræðileg meðferð sem ætti ekki að leyfa að gerist? Í lok umræðna er gott að leggja áherslu á að mannréttindalög banni pyndingar og aðra illa meðferð. Pyndingar eru alltaf fyrirlitlegar og ólöglegar.

5 MÍNÚTUR

2. Skiptu nemendum í fimm hópa. Bentu á að þeir séu að fara læra um raunverulega manneskju – Atenu Daemi – en réttur hennar til að sæta ekki pyndingum og annarri illri meðferð hefur verið brotinn. Útskýrðu að hver hópur fái mismunandi upplýsingar um erfitt tímabil í lífi hennar á síðastliðnum þremur árum. Einn nemandi á að lesa efnið upphátt fyrir hópinn sinn sem svo ræðir það í nokkrar mínútur. Dreifðu efnisgreinunum.

10 MÍNÚTUR

3. Biddu nemendur að ígrunda hvernig þeim liði ef þeir væru í stöðu Atenu. Hvernig tilfinningar myndu þeir upplifa? Hverjar væru vonir þeirra og ótti? Dreifðu tússlitum og stóru auðu blaði til hvers hóps og biddu þá að ræða og skrifa niður svör sín.

5 MÍNÚTUR

4. Fáðu hvern hóp til að deila sinni efnisgrein um Atenu sem og svörunum með öllum hópnum. Hengið blöðin og efnisgreinarnar upp á vegg.

25 MÍNÚTUR

VERKEFNI

AÐ SKILJA PYNDINGAR OG
AÐRA ILLA MEÐFERÐBRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

5. Næst ræðir allur hópurinn eftirfarandi spurningar: **10 MÍNÚTUR**
- a. Fyrst:
- Hverjar eru tilfinningar ykkar, vonir og ótti nú þegar þið hafið lært meira um Atenu? Kom eitthvað ykkur á óvart?
  - Getið þið bent á hvaða ill meðferð hefur sérstaklega mikil áhrif á Atenu sem konu?
- b. Svo er saga Atenu lesin upp og nemendur spurðir:
- Hvaða önnur réttindi eiga við um baráttu Atenu, af hverju? (Þú getur vísað þeim á einfaldaða útgáfu af Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna sem er að finna í viðauka þessarar verkferakistu)
  - Þið hafið lært margt um erfiðleika Atenu. En hvað í sögu Atenu er hvetjandi fyrir ykkur?

8.3 GRÍPTU TIL AÐGERÐA FYRIR ATENU DAEMI

LENGD

🕒 20 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Mynd af Atenu Daemi á skjávarpa eða útprentuð

Eintök af sögu Atenu Daemi fyrir nemendur (viðauki 2)

Valfrjálst: Tillaga að bréfum og stuðningskveðjum (viðauki 4)

Valfrjálst: Aðgangur að netinu ef nemendur vilja leita frekari upplýsinga

Pappír, pennar og litir

FRAMKVÆMD

1. Útskýrðu fyrir nemendum að Atena Daemi hafi barist ötullega gegn dauðarefsingunni í Íran. Hún skrifaði stöðufærslur á Facebook, Twitter og Instagram, dreifði bæklingum og tók þátt í friðsamlegum mótmælum. Þótt ótrúlegt megi virðast voru þessar aðgerðir notaðar sem „sannanir“ til að dæma hana til sjö ára í fangelsi. Réttarhöldin yfir henni tóku aðeins 15 mínútur og hún varð fyrir illri meðferð, þ.m.t. ofbeldi í fangelsi. Þetta er enn eitt dæmið frá Íran þar sem einstaklingi er refsað grimmilega fyrir friðsamar aðgerðir.
2. Hvettu nemendur til að skrifa til yfirmanns íranska dómskerfisins og hvetja hann til að sleppa Atenu Daemi strax í dag.

Þú getur látið nemendur fá eftirfarandi leiðbeiningar til að hjálpa þeim að skrifa bréf þeirra til yfirmanns íranska dómskerfisins. Þeir geta:

- Sagt honum aðeins frá sér
- Sagt honum hvað þeim bregður mest við sögu Atenu
- Hvatt hann til að leysa Atenu Daemi úr haldi strax og án skilyrða

Einnig geta nemendur notað tillögur að bréfum til yfirvalda til að skrifa bréfið.

Stílið bréfið á:

Head of the Judiciary Ayatollah Sadegh Larijani
c/o Permanent Mission of Iran to the United Nations in Geneva
Chemin du Petit-Saconnex 28
1209 Geneva
Switzerland
Ávarpsorð: Your Excellency

8.3 GRÍPTU TIL AÐGERÐA**FYRIR ATENU DAEMI****BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**AMNESTY
INTERNATIONAL**3. Hvettu nemendur þína til að standa með Atenu Daemi.**

Eftirfarandi leiðbeiningar gætu nýst nemendum við skrif á stuðningskveðjum. Þeir geta:

- Velt fyrir sér hvað Atenu myndi langa til að heyra á þessum erfiðu tímum
- Lýst yfir samstöðu sinni, aðdáun eða hverju öðru sem þeim finnst um hana

Því miður er ekki öruggt að senda bréf til Atenu og fjölskyldu hennar í Íran en endilega skrifaðu til Amnesty International og við munum tryggja að skilaboð um samstöðu komist til skila. Einnig er hægt að lýsa yfir stuðningi á Twitter eða Instagram.

Stílið bréfið á:

Amnesty International – International Secretariat
c/o Iran Team
1 Easton Street
London WC1X 0DW
United Kingdom
Twitter: @AtenaDaemi
Instagram: www.instagram.com/atenadaemi

4. Safnaðu saman bréfum og stuðningskveðjum nemenda þinna og sendu til Íslandsdeildar Amnesty International á kostnað samtakanna sem munu síðan koma þeim áleiðis á rétta staði.

DREIFIBLAÐ**ILL MEÐFERÐ Á ATENU DAEMI**

1. ATENA DAEMI var handtekin fyrst af níu byltingarvörðum Írans í október 2014 og flutt í Evin-fangelsið í Teheran. Henni var haldið í algjörrri einangrun í 88 daga án aðgangs að lögfræðingi. Klefi hennar fyrstu 20 dagana var morandi í skordýrum og án salernisaðstöðu. Hún sagði að við yfirheyrslu hefði henni verið boðið aðgengi að salerni í skiptum fyrir „samvinnu“ hennar.

2. ATENA DAEMI segir að hún hafi verið yfirheyrð í 58 daga, oft í tíu tíma í einu eða lengur. Á meðan á þessum löngu yfirheyrslum stóð, þurfti hún að sitja með bundið fyrir augun á mótí vegg. Hún glímdi við alvarleg heilsufarsvandamál, þ.á.m. máttleysi í útlimum og óskýra sjón en yfirvöld neituðu henni um sérhæfða heilbrigðisþjónustu utan fangelsisins.

3. ATENA DAEMI var aftur handtekin 26. nóvember 2016 þegar þrír byltingarverðir Írans réðust inn í hús foreldra hennar og námu hana á brott til að hefja afplánun á sjö ára fangelsisdómi. Að hennar sögn var hún barin og úðað á hana piparúða af þeim sem handtóku hana eftir að hún krafðist þess kurteislega að henni yrði sýnd handtökuskipun. Hún sagði að systir hennar hefði einnig verið kýld í bringuna þegar hún reyndi að skerast í leikinn til að stöðva verðina. Hún lýsti einnig hvernig, á leiðinni í fangelsið, byltingarverðirnir bundu fyrir augun á henni og hótuðu henni ítrekað með því að þeir myndu opna ný mál gegn henni og höfðu skipulagt í þaula leiðir til að fá hana til að missa alla von um að losna nokkurn tíma úr fangelsi.

4. Árið 2017 var ATENA DAEMI flutt á læknastofu í fangelsinu til að fara í hjartapróf en karlkyns hjúkrunarfræðingur neitaði að framkvæma prófið. Það var réttlætt með því að það teldist óviðeigandi að karlkyns heilbrigðisstarfsmaður gerði prófið þar sem hún þyrfti að afklæðast að ofan. Kvenkyns pólitískir fangar þurfa oft í ofanálag að takast á við kynbundna mismunun þegar þær leita sér læknaaðstoðar.

5. ATENA DAEMI er í haldi við óheilmæmar aðstæður í sóttkvíarhluta Shahr-e-Rey-fangelsisins, sem áður var kjúklingaiðnaðarbú. Hún er verulega einangruð frá umheiminum. Samkvæmt fjölmörgum útgefnum skýrslum og upplýsingum sem Amnesty International hefur fengið í hendur eru aðstæður í Shahr-e-Rey-fangelsinu hrikalegar, langt fyrir neðan lágmarksviðmiðanir á meðferð fanga. Fangar hafa lýst gólfum flekkóttum af þvagi, skítugum sturtum og baðherbergisaðstöðu, verulegum skorti á rúnum og tíðni smitsjúkdóma. Fangar hafa einnig skýrt frá því að boðið er upp á ódrekkandi vatn og að gæði matarins séu lítil þar sem hann er of saltaður og inniheldur steinagnir.

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

9. GULZAR DUISHENOVA & FRELSI FRÁ MISMUNUN

Frelsi frá mismunun kaflinn inniheldur þrjú möguleg verkefni: **Kveikja: þrjú sannleikskorn og lygi**, **Verkefni: Inn og út** og **Gríptu til aðgerða fyrir Gulzar Duishenova**. Hægt er að nota annað hvort kveikjuna eða verkefnið eða bæði, eftir því hversu mikill tími er til aflögu, áður en nemendur eru hvattir til þátttöku í síðasta verkefninu **Gríptu til aðgerða fyrir Gulzar Duishenova**.

9.1 BAKGRUNNSUPPLÝSINGAR UM FRELSI FRÁ MISMUNUN

Mismunun beinist gegn okkur sem manneskjum. Það að koma fram við fólk á mismunandi hátt einungis vegna þess hvert það er eða hvernig trúar það er, kynþáttar þess, þjóðarbrotis, þjóðernis, þjóðfélagsstéttar, kyns, tungumáls, kynhneigðar, kynvitundar, aldurs, heilsu eða annarrar stöðu. Kjarninn í hvers konar mismunun eru fordómar sem byggjast á hugmyndum um sjálfsmýnd og þörfina fyrir að samsama sig ákveðnum hópi. Þetta getur leitt til vanþekkingar og jafnvel haturs.

Þegar fólk verður fyrir slíkri misnotkun er mannleg reisn þess virt að vettugi. Það getur jafnvel ekki notið annarra réttinda eins og réttis til vinnu, heilbrigðisþjónustu, menntunar, að eignast fjölskyldu eða lifa lífinu með reisn.

Í sumum tilfellum er fólki mismunað fyrir það hvert það er. Til dæmis þegar lögregla neitar að veita hinsegin aðgerðasinninum vernd á opinberum samkomum. Í sumum tilfellum er um að ræða óbeina mismunun sem er óviljandi. Til dæmis þegar yfirmenn biðja um gott vald á þjóðarmáli þegar verkefnin sem um ræðir krefjast þess í rauninni ekki.

Einstaklingar geta upplifað það sem þekkt er sem margþætt eða samtvinnuð mismunun. Það á við þegar þeir falla í tvo eða fleiri hópa sem mismunað er gegn. Til dæmis getur kona með fötlun upplifað bæði kynbundna mismunun og mismunun vegna fötlunar.

Margþætt mismunun veldur oft því að mismunin er sérstæð. Yfirleitt hefur þetta áhrif á einstaklinga sem eru í viðkvæmustu stöðum samfélagsins og fastir í slæmum vítahring útskúfunar og skorts. Þar sem þetta á við skarast hin margþætta mismunun og getur valdið alvarlegri áhrifum á einstaklinginn.

Sumar ríkistjórnir styrkja völd sín og viðhalda óbreyttu ástandi með því að réttlæta mismunun opinberlega í nafni siðferðis, trúarbragða eða hugmyndafræði. Það getur verið greipt í landslög – svo sem það að takmarka frelsi kvenna – þrátt fyrir að það brjóti gegn alþjóðalögum. Yfirvöld geta jafnvel litið á einstaklinga sem tilheyra ákveðnum hópi sem líklegri til að fremja glæpi fyrir það eitt að tilheyra t.d. hópi fátækra, frumbyggja eða svartra.

Frelsi frá mismunun er viðurkennt í 2. grein Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna. Hún tryggir hverjum einstaklingi frelsi frá aðgreiningu, útskúfun, takmörkun eða forgangsrétti byggðum á kynþætti, húðlit, uppruna, tungumáli, trúarbrögðum, kynverund, kyni, fjárhagsstöðu, stjórnmalalegum skoðunum, getu, aldri, eða hvaða þætti sem er. Undir aðra þætti fellur meðal annars kynhneigð, hjúskaparstaða, trans staða og fangelsun.

Alþjóðasamningur um borgaraleg og stjórnmalaleg réttindi og alþjóðasamningur um efnahagsleg, félagsleg og menningarleg réttindi banna báðir mismunun og eru bindandi. Aðrir bindandi samningar Sameinuðu þjóðanna sem veita aukna vernd gegn mismunun ákveðinna hópa eða vegna ákveðinna aðstæðna eru: alþjóðasamningur um afnám alls kynþáttamistréttis, samningur um afnám allrar mismununar gagnvart konum og samningur um réttindi fatlaðs fólks.

9.2 VERKEFNI

UM FRELSI FRÁ MISMUNUN

MARKMIÐ

Að nemendur geti gert grein fyrir því hvernig við drögum ályktanir um fólk

Að nemendur þrói með sér samkennd með þolendum mismununar

Að nemendur skrifi bréf (eitt eða fleiri) til stuðnings Gulzar Duishenova

YFIRLIT YFIR VERKEFNI

Kveikja: Þrjú sannleikskorn og ein lygi
25 MÍNÚTUR

Verkefni: Inn og út
45 MÍNÚTUR

Gríptu til aðgerða fyrir Gulzar Duishenova
20 MÍNÚTUR

Frekari upplýsingar um [mismunun](#) á vefsíðu Amnesty International

KVEIKJA**ÞRJÚ SANNLEIKSKORN OG EIN LYGI****LENGD**

🕒 25 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Blöð og pennar fyrir nemendur

Tússtafla eða flettitafla og tús slitir

FRAMKVÆMD

1. Hver nemandi fær blað og penna. Síðan eru þeir beðnir að skrifa nafnið sitt og fjórar staðhæfingar um sjálfan sig á blaðið. Útskýrðu að þrjár staðhæfingar eigi að vera sannleikur og ein lygi. Til dæmis, „Atla finnst gaman að syngja, finnst ís góður, Atli spilar fótbolta og hafnabolta“.

3 MÍNÚTUR

2. Nemendur fara síðan um stofuna með blaðið sitt, sýna hver öðrum og reyna að giska á hver staðhæfinganna sé lygi. Síðan er ferlið endurtekið með næsta félaga.

5 MÍNÚTUR

3. Í þriðja skiptið eiga nemendur að finna einn í viðbót til að ræða eftirfarandi spurningar í stað þess að skiptast á staðhæfingum:

- a. Var auðvelt að finna lygina?
- b. Hvernig gekk þér að átta þig á eða giska á hvaða upplýsingar voru sannar og hvað var lygi?
- c. Dróstu einhverjar ályktanir um einstaklinginn? Hvers konar ályktanir?
- d. Voru ályktanirnar alltaf réttar?

5 MÍNÚTUR

4. Kallaðu nemendur saman og biddu þá að deila með hópnum hvað þeir ræddu um í þörum. Skrifaðu á flettistöfluna allar ályktanir sem nemendur drögu um hverja aðra til að átta sig á hvað væri satt og hvað lygi.

5 MÍNÚTUR

5. Ígrundaðu með nemendum eftirfarandi til að ræða hvort ályktanir sem við drögum um fólk séu alltaf réttar:

- a. Hvernig fólk dregur vanalega ályktanir um aðra aðeins byggt á því sem það sér, eins og kyni, húðlit, trúarbrögðum, hvaðan fólk kemur eða hvort það sé með fötlun
- b. Margoft drögum við ályktanir um suma hópa út frá því sem við höfum lært eða heyrt í fjölmiðlum, frá fjölskyldu og vinum
- c. Það er mikilvægt að gera sér grein fyrir að við drögum ályktanir um fólk, oft byggðar á lærðum og/eða ómeðvituðum staðalímyndum og fordómum.
- d. Það er erfitt að þekkja fólk bara með því að horfa á það eða tengja það ákveðnum hópi.

7 MÍNÚTUR

VERKEFNI

INN OG ÚT

LENGD

⌚ 45 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Nægt gólfrymi þarf fyrir þessa æfingu

Málningarlímband eða snæri til að merkja línu á gólfið

Eintök af sögu Gulzar Duishenova fyrir nemendur (viðauki 2)

Útprintað blað með yfirlýsingum. Hægt er að nota dæmin hér að neðan en einnig er hægt að bæta við listann

Eintök af einfaldaðri útgáfu Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna fyrir nemendur (viðauki 3)

Eintak af skilgreiningu á mismunun fyrir nemendur (bls. 65)

Valfrjálst: Skjávarpi

FRAMKVÆMD

1. Nemendur eru beðnir að mynda beina línu.

2 MÍNÚTUR

2. Segðu þeim að þeir muni heyra lesnar staðhæfingar og eigi að stíga fram eða aftur á bak eftir fyrirmælum.

- a. Allir nemendur sem eiga tvo afa og ömmur enn á lífi – eitt skref áfram
- b. Allir kvenkyns nemendur – eitt skref áfram
- c. Allir nemendur með brún augu – eitt skref áfram
- d. Allir nemendur sem fæddust ekki á Íslandi – eitt skref aftur á bak
- e. Allir nemendur sem eiga alla vega tvö systkini – eitt skref aftur á bak
- f. Allir nemendur ... (hægt er að bæta við eða nota spurningar sem henta betur nemendahópnum)

8 MÍNÚTUR

3. Eftir að hafa lesið upp staðhæfingarnar munu nemendur standa misnálægt upphafslínunni – fyrir aftan hana eða framan. Segðu nemendum að þessi æfing sé til að ákveða hver sleppi við heimavinnu næsta mánuðinn (eða álíka umbun). Þrír eða fimm fremstu einstaklingarnir munu ekki hafa neina heimavinnu í næstu viku. Bíddu eftir viðbrögðum nemenda.

3 MÍNÚTUR

4. Næst eru nemendur spurðir eftirfarandi spurninga:

- a. Spurðu þá sem ekki voru verðlaunaðir hvernig þeim líði?
- b. Spurðu þá sem njóta forréttinda eftir æfinguna hvernig þeim líði?
- c. Spurðu alla hvort þeim finnist þessa ójafna meðferð réttlætanleg?
- d. Spurðu allan hópinn hvort hann haldi að þetta gæti gerst í alvörunni? Ef já, hvernig.

7 MÍNÚTUR

5. Spurðu nemendur af hverju þeir haldi að við höfum gert þessa æfingu og hvað hún þýði? Útskýrðu að komið er fram við sumt fólk á ólíkan hátt vegna þess hvert það er og skoðana sinna. Ef hugtakið hefur ekki komið fram í umræðunni, útskýrðu þá að mismunun geti byggst á mismunandi þáttum (líkamlegum, vitsmunalegum, uppruna, kynhneigð, aldri o.s.frv.)

5 MÍNÚTUR

VERKEFNI

INN OG ÚT

6. Næst er nemendum skipt í litla hópa. Allir hópar frá eintak af sögu Gulzar Duishenova, einfaldaðri útgáfu Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna og skilgreiningu á mismunun. Nemendur eru beðnir að lesa textann um Gulzar og svara eftirfarandi spurningum:
- Hvaða áskoranir og tilfinningar haldið þið að konur með fötlun upplifi á hverjum degi?
  - Hvaða ályktanir eru dregnar um fólk með fötlun? Haldið þið að komið sé fram á sanngjarnan hátt við Gulzar og annað fólk með fötlun?
  - Ef þið væruð í sporum Gulzars, hvernig mynduð þið vilja að væri komið fram við ykkur?
  - Hvaða grein Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna tengist mismunun beint? Hvers vegna?
  - Hvaða önnur mannréttindi eru brotin vegna þeirrar mismununar sem Gulzar upplifir? Hvaða áhrif hafa þessar aðstæður á persónulegt, faglegt og félagslegt líf hennar?
  - Hvað þýðir samtvinnun og hvaða áhrif hefur hún á Gulzar? Getið þið fundið önnur dæmi um samtvinnun?

10 MÍNÚTUR

7. Nú koma allir hóparnir saman og segja frá svörum sínum. Passaðu að nemendur skilji að mismunun geti verið greytt í verklag, stefnur og stofnanir. Sumir hópar eins og konur, svart fólk, frumbyggjar, fólk með fötlun og aðrir eru líklegri til að verða fyrir mismunun og kerfisbundinni mismunun (til dæmis þeir sem fá lægri laun vegna kyns eða kynvitundar, aðgang að vinnu o.s.frv.)

10 MÍNÚTUR

Meira um samning um réttindi fatlaðs fólks má finna [hér](#).

8. Ljúktu verkefninu með því að útskýra að 2. grein Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna viðurkennir að: „Allir eiga kröfu á réttindum þeim og því frelsi sem fólgin eru í yfirlýsingu þessari og skal þar engan greinamun gera vegna kynþáttar, litarháttar, kynferðis, tungu, trúar, stjórnmálaskoðana eða annarra skoðana, þjóðernis, uppruna, eigna, ættternis eða annarra aðstæðna. Eigi má heldur gera greinarmun á einstaklingum fyrir sakir stjórnskipulags lands þeirra eða landsvæðis, þjóðréttarstöðu þess eða lögsögu yfir því, hvort sem landið er sjálfstætt ríki, umráðasvæði, undir yfirráði annars ríkis eða á annan hátt háð takmörkunum á fullveldi sínu.“ (Hægt er að varpa greininni í heild sinni á skjáinn eða lesa hana hægt upphátt) Útskýrðu að viðbótarmannréttindaúrræði verndi fólk gegn mismunun. Þar með talinn samningur um réttindi fatlaðs fólks sem hefur ekki verið staðfestur af þinginu í Kirgistan.

5 MÍNÚTUR

9.3 GRÍPTU TIL AÐGERÐA**FYRIR GULZAR DUISHENOVA****LENGD**

🕒 20 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Mynd af Gulzar Duishenova á skjávarpa eða útprentuð

Eintök af sögu Gulzar Duishenova fyrir nemendur (viðauki 2)

Valfrjálst: Tillaga að bréfum og stuðningskveðjum (viðauki 4)

Valfrjálst: Aðgangur að netinu ef nemendur vilja leita frekari upplýsinga

Pappír, pennar og litir

FRAMKVÆMD

1. Útskýrðu fyrir nemendum að Gulzar Duishenova sé hugrökk. Árið 2002, missti hún hreyfigetu í fótleggjum eftir bílslys. Hennar drifkraftur í lífinu er að tryggja að fólk með fötlun geti lifað með reisn og komist auðveldlega um. Daglega tekst Gulzar á við mismunun í samfélagi þar sem konum er ekki ætlað að tjá sig opinberlega og litið er á fólk með fötlun sem „ónytjunga“.
2. Hvettu nemendur til að skrifa til forseta kirgístantenska þingsins um að staðfesta samninginn um réttindi fatlaðs fólks.

Þú getur látið nemendur fá eftirfarandi leiðbeiningar til að hjálpa þeim að skrifa bréf til forseta kirgístantenska þingsins: Þeir geta:

- Sagt honum aðeins frá sér
- Sagt honum hvað þeim bregður mest við sögu Gulzar
- Sagt honum að þeir styðji Gulzar og aðra aðgerðasinnna í baráttu þeirra fyrir réttindum fólks með fötlun
- Sagt honum að þingið verði að staðfesta samninginn um réttindi fatlaðs fólks til að takast á við mismunun og bæta aðgengi að heilbrigðisþjónustu, byggingum, atvinnu og samgöngum

Einnig geta nemendur notað tillögur að bréfum til yfirvalda til að skrifa bréfið.

Stílið bréfið á:

Speaker of Parliament
Chui Prospekti, 205
Bishkek
Kyrgyzstan 720000
Email: kenesh001@gmail.com
Ávarpsorð: Dear Speaker

9.3 GRÍPTU TIL AÐGERÐA

FYRIR GULZAR DUISHENOVA

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

3. Hvettu nemendur þína til að standa með Gulzar Duishenova.

Eftirfarandi leiðbeiningar gætu nýst nemendum við skrif á stuðningskveðjum. Þeir geta:

- Velt fyrir sér hvað Gulzar gæti langað að heyra svo hún viti að það sé fólk um allan heim sem standur með henni
- Lýst yfir samstöðu, aðdáun og hverju því sem þeim finnst um hana
- Vinsamlegast varist að gera Gulzar að hetju eða sýna henni samúð vegna fötlunarinnar

Stílið bréfið á:

Gulzar Duishenova
c/o Amnesty International Ukraine
POB 40
04050 Kyiv, Ukraine
Email: gulzardushenova@gmail.com

4. Safnaðu saman bréfum og stuðningskveðjum nemenda þinna og sendu til Íslandsdeildar Amnesty International á kostnað samtakanna sem munu síðan koma þeim áleiðis á rétta staði.

DREIFIBLAÐ**SKILGREINING Á MISMUNUN****BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**AMNESTY
INTERNATIONAL **MISMUNUN**

Mismunun beinist gegn okkur sem manneskjum. Það að koma fram við fólk á mismunandi hátt einungis vegna þess hvert það er eða hvernar trúar það er, kynþáttar þess, þjóðarbrotis, þjóðernis, þjóðfélagsstéttar, kyns, tungumáls, kynhneigðar, kynvitundar, aldurs, heilsu eða annarrar stöðu. Kjarninn í hvers konar mismunun eru fordómar sem byggjast á hugmyndum um sjálfsmynd og þörfina fyrir að samsama sig ákveðnum hópi. Þetta getur leitt til vanþekkingar og jafnvel haturs.

SAMTVINNUN

Samtvinnun á við þegar fólk tilheyrir tveimur eða fleiri hópum sem verða fyrir mismunun. Til dæmis, kona með fötlun getur upplifað bæði kynbundna mismunun og mismunum vegna fötlunar. Upplifun einstaklinga verður sterkari og ólíkari þegar mismunun samtvinnast og skarast hverja á aðra.

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

10. NONHLE MBUTHUMA & LANDSRÉTTINDI FRUMBYGGJA

Kaflinn um **frumbyggja** inniheldur þrjú möguleg verkefni: **Kveikja:**

Ígrunda-Para-Deila, Verkefni: Að upplifa þvingaða brottflutninga og Gríptu til aðgerða fyrir Nonhle Mbuthuma. Hægt er að nota annaðhvort kveikjuna eða verkefnið eða bæði, eftir því hversu mikill tími er til aflögu, áður en nemendur eru hvattir til þátttöku í síðasta verkefninu **Gríptu til aðgerða fyrir Nonhle Mbuthuma.**

10.1 BAKGRUNNSUPPLÝSINGAR UM LANDSRÉTTINDI FRUMBYGGJA

Um allan heim eru meira en 5.000 samfélög frumbyggja sem tala meira en 4.000 tungumál. Þau hafa mismunandi siði og menningu en deila oft sama óþægilega veruleikanum: brottflutningi af landi þeirra, menning þeirra ekki viðurkennd, verða fyrir líkamsárásum og komið er fram við þau eins og annars flokks borgara. Frumbyggjar eru oft jaðarsettir og standa frammi fyrir mismunun í dómskerfinu. Þetta setur þá í meiri hættu varðandi ofbeldi og misnotkun.

Landsvæðin sem frumbyggjarnir búa á eru oft rík af auðlindum og hafa verið tekin ófrjálsri hendi, seld, leigð út og menguð af stjórnvöldum og einkafyrirtækjum. Margir hafa verið reknir á brott af landinu sínu vegna stefnu mismununar af hálfu stjórnvalda eða vegna stríðsátaka. Samfélög frumbyggja eru oft með sameiginleg grunngildi – náin tengsl við menningu sína, lífshætti og land sitt. Þau eru verndarar og gæslumenn landsins fyrir komandi kynslóðir. Að missa það hlutverk getur þýtt að sjálfsmynd þeirra bíði hnekki.

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

Landsréttindi frumbyggja eru viðurkennd í yfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna um réttindi frumbyggja. Þeir eiga rétt til að „eiga, nýta, þróa og stjórna landinu, yfirráðasvæðunum og auðlindunum sem þeir eiga sökum eignarréttar eða annarrar starfa, nýtingu og annarra rétta sem þeir hafa áunnið sér vegna menningarlegra og sögulegra tenginga.” (26. grein)

Sumir frumbyggjar standa gegn valdamiklum stjórnvöldum og fyrirtækjum sem vilja arðræna yfirráðasvæði þeirra og græða á þessum náttúruauðlindum. Frumbyggjar sem berjast fyrir mannréttindum og tjá sig opinberlega eiga yfir höfði sér hótanir og ofbeldi, jafnvel morð, fyrir að berjast fyrir samfélög sín og landsvæði. Friðsamlegar tilraunir frumbyggja til að viðhalda menningu sinni og stjórna landi sínu og auðlindum geta verið kallaðar landráð eða „hryðjuverk“.

Frumbyggjar hafa látið rödd sína heyrast á alþjóðavettvangi og þrýst á stjórnvöld með árangri. Fyrir bragðið var [Yfirlýsing Sameinuðu þjóðanna um réttindi frumbyggja](#) (2007) samþykkt. Ríkisstjórnir verða að koma í framkvæmd lögum og stefnum sem gera yfirlýsinguna að veruleika, sérstaklega þá:

- Að tryggt sé að frumbyggjar hafi ákvörðunarrétt í ákvörðunum sem snúa að þeim
- Að menningarlegri sérstöðu frumbyggja sé viðhaldið
- Að frumbyggjar séu frjálsir frá mismunun og ógnunum um þjóðarmorð
- Að frumbyggjar eigi tryggan aðgang að landsvæðum og auðlindum sem eru nauðsynleg velferð þeirra og lífsháttum

10.2 VERKEFNI

UM LANDSRÉTTINDI
FRUMBYGGJA

MARKMIÐ

Að nemendur átti sig á þeim erfiðu aðstæðum sem fólk stendur frammi fyrir þegar það er þvingað af landi sínu

Að nemendur geti fundið til samkenndar með einni baráttumanneskju fyrir landsréttindum og með fólki sem þvingað er af landi sínu

Að nemendur skrifi bréf (eitt eða fleiri) til stuðnings Nonhle Mbuthuma

YFIRLIT YFIR VERKEFNI

Kveikja: Ígrunda-Para-Deila 15 MÍNÚTUR

Verkefni: Að upplifa þvingaða brottflutninga 55 MÍNÚTUR

Gríptu til aðgerða fyrir Nonhle Mbuthuma 20 MÍNÚTUR

Ef þig langar til að skoða þessi mannréttindi nánar með nemendum þá býður Amnesty International upp á 20 mínútna netnámskeið á ensku sem heitir [Landsréttur frumbyggja](#).

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

KVEIKJA

ÍGRUNDA-PARA-DEILA

LENGD

⌚ 15 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Valfrjálst: Blað og penni fyrir hvern
nemanda

FRAMKVÆMD

1. Eftirfarandi er lesið upp og nemendur beðnir að setja sig í spor annarra: Þið verðið að yfirgefa heimili ykkar í kvöld fyrir fullt og allt vegna aðstæðna sem þið hafið ekkert um að segja. Þið hafa tvær mínútur til að velja fimm hluti sem passa í bakpoka til að taka með ykkur. Hvað mynduð þið velja að taka með ykkur?

1 MÍNÚTA

2. Nemendur ígrunda aðstæðurnar og hvað þeir myndu taka með sér. Þeir geta skrifað það niður ef þeir vilja.

2 MÍNÚTUR

3. Nemendur para sig saman og skiptast á svörum hvor við annan. Spurðu þá eftirfarandi spurninga: Hvers myndirðu sakna mest? Af hverju?

2 MÍNÚTUR

4. Næst deila nemendur svörum sínum með öllum hópnum.

5 MÍNÚTUR

5. Að lokum deila nemendur með hópnum hvort þeir hafi haldið að þeir myndu sakna hluta og eigna eða fólks, staða og samfélags. Af hverju? Útskýrðu að stundum er fólk um allan heim rekið á brott af heimilum sínum.

5 MÍNÚTUR

VERKEFNI

AÐ UPPLIFA

NAUÐUNGARBROTTFLUTNING

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

LENGD

⌚ 55 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Tússtafla, flettitafla og tússlitir

Eintak af sögu Nonhle Mbuthuma til að lesa upp fyrir nemendur (viðauki 2)

FRAMKVÆMD

1. Segðu nemendum að nota ímyndunaraflið í verkefninu. Biddu þá að loka augunum, leiddu þá svo áfram með eftirfarandi spurningum og gefðu þeim nægan tíma til að ígrunda hverja fyrir sig:
  - a. Ímyndið ykkur hvar þið búið, samfélag ykkar. Hvernig lítur það út? Hvernig lyktar það? Hvað heyrið þið?
  - b. Hverjir búa í hverfinu ykkar? Sjáið fyrir ykkur fjölskylduna ykkar. Hugsíð um nágrannana.
  - c. Hvað finnst ykkur gaman að gera í hverfinu ykkar? Hugsíð um hvað ykkur finnst skemmtilegast að gera. Hverjar eru uppáhaldsminningar ykkar?
  - d. Biddu nú nemendur að opna augun og leggja á minnið myndirnar, tilfinningarnar og minningarnar sem þeir höfðu ímyndað sér.

10 MÍNÚTUR

2. Segðu þeim núna frá eftirfarandi aðstæðum: Fyrirtæki hefur gert samning við ríkisstjórnina um að það vilji eignast landsvæði samfélagsins ykkar. Það hefur fundið eitthvað verulega verðmætt undir heimili ykkar og heimilum nágrannanna! Fyrirtækið mun borga ykkur en þið þurfið að yfirgefa heimili ykkar og samfélag og þið munið ekki geta snúið til baka – það mun ekki verða til lengur.
  - a. Biddu nemendur að rétta upp hönd: Hverjir myndu samþykkja tilboðið? Hverjir ekki? Af hverju, af hverju ekki?
  - b. Biddu þá sem neita tilboðinu að rétta aftur upp hönd. Segðu þeim að þeir hafi í raun ekkert val. Þeir verða einfaldlega að yfirgefa heimili sín og ríkisstjórnin samþykkir þetta.
  - c. Spurðu þessa nemendur: Hvernig líður ykkur með þetta? Hvernig mynduð þið svara þessu? Mynduð þið samþykkja þetta? Mynduð þið berjast gegn því að vera flutt frá heimilum ykkar og samfélagi? Af hverju? Spurðu þá sem samþykktu tilboðið: Hvað finnst þeim um þessar aðstæður? Eru þær sanngjarnar?

10 MÍNÚTUR

3. Útskýrðu fyrir nemendum að fólk víðsvegar um heiminn lendi í þessum aðstæðum, sérstaklega frumbyggjar. Þetta er kallað „þvingaðir brottflutningar“ og er sérstaklega algengt innan námuiðnaðarins. Deildu með nemendum bakgrunnsupplýsingum á bls. 66.

5 MÍNÚTUR

VERKEFNI

AÐ UPPLIFA

ÞVINGAÐAN BROTTFLUTNING

BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFIAMNESTY
INTERNATIONAL

4. Kynntu nemendur næst fyrir raunverulegum einstaklingi sem berst fyrir landsréttindum og gegn þvinguðum brottflutningum: Nonhle Mbuthuma. Þú getur lesið sögu hennar upphátt eða notað skjávarpa svo allir nemendur geti fylgst með. **5 MÍNÚTUR**
5. Næst ræðir allur hópurinn saman og nemendur eru spurðir eftirfarandi spurninga:
- Af hverju berst Nonhle gegn opnun náma á hennar svæði? Hverjar eru áhyggjur hennar?
  - Hvernig lítur Nonhle á tengingu sína við landið sitt?
  - Kemur það ykkur á óvart að eitt fyrirtæki geti rífið heilt samfélag upp með rótum? Af hverju eða af hverju ekki?
  - Eruð þið hissa á að Nonhle er hótað og lífi hennar ógnað? Af hverju eða af hverju ekki?
  - Hvaða önnur mannréttindi eiga við í baráttu Nonhle og af hverju? Ef nauðsynlegt er, vísaðu þá nemendum á einfaldaða útgáfu af Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna. (viðauki 3) **15 MÍNÚTUR**
6. Dragðu línu niður miðja töfluna. Skrifaðu **ÓTTI** öðru megin og fáðu nemendur til að koma og skrifa niður það sem þeir telja að Nonhle myndi óttast í aðstæðum sínum. Þeir gætu hugsað til baka til eigin tilfinninga í fyrsta verkefninu. Skrifaðu núna **STYRKUR** hinum megin við línuna. Nemendur eru beðnir að skrifa niður styrkleika Nonhle. Hvernig fer hún að því að þræuka? Hvernig er hún hvetjandi fyrir aðra? Skildu punktana eftir á töflunni fyrir nemendur að vísa í þegar þeir skrifa bréfin sín. **10 MÍNÚTUR**

10.3 GRÍPTU TIL AÐGERÐA**FYRIR NONHLE MBUTHUMA****LENGD**

🕒 20 MÍNÚTUR

UNDIRBÚNINGUR

Mynd af Nonhle Mbuthuma á skjávarpa eða útprentuð

Eintök af sögu Nonhle Mbuthuma fyrir nemendur (viðauki 2)

Valfrjálst: Tillaga að bréfum og stuðningskveðjum (viðauki 4)

Valfrjálst: Aðgangur að netinu ef nemendur vilja leita frekari upplýsinga

Pappír, pennar og litir

FRAMKVÆMD

1. Útskýrðu fyrir nemendum að Nonhle Mbuthuma leiði baráttu samfélags síns gegn námufyrirtæki sem sækist eftir því að grafa eftir títaníum á landi forfeðra þess. En hún er ofsótt, henni hótað og hefur jafnvel lifað af morðtilraun. Einhver er að reyna að þagga niður í henni en hún lætur ekki stöðva sig, „Þegar þú tekur landið mitt tekurðu jafnframt persónuauðkenni mitt.“
2. Hvettu nemendur til að skrifa til forseta Suður-Afríku og hvetja hann til að vernda Nonhle og rannsaka hótanir og ofsóknir gegn henni tafarlaust.

Þú getur látið nemendur fá eftirfarandi leiðbeiningar til að hjálpa þeim að skrifa bréf til forseta Suður-Afríku. Þeir geta:

- Sagt honum aðeins frá sér
- Sagt honum hvað þeim bregður mest við sögu Nonhle. Til dæmis að hún berst fyrir samfélag sitt og land forfeðra sinna
- Hvatt hann til að vernda Nonhle Mbuthuma og rannsaka ofsóknir og hótanir sem beinast gegn henni án tafar

Einnig geta nemendur notað tillögur að bréfum til yfirvalda til að skrifa bréfið.

Stílið bréfið á:

President of the Republic of South Africa
Union Buildings
Private Bag X1000
Pretoria, South Africa
0001
Email: presidentrsa@presidency.gov.za
Twitter: @PresidencyZA
Ávarpsorð: Your Excellency

**BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**AMNESTY
INTERNATIONAL**10.3 GRÍPTU TIL AÐGERÐA****FYRIR NONHLE MBUTHUMA****3. Hvettu nemendur til að standa með Nonhle Mbuthuma.**

Eftirfarandi leiðbeiningar gætu nýst nemendum við skrif á stuðningskveðjum. Þeir geta:

- Velt fyrir sér hvað Nonhle gæti viljað heyra á þessum erfiðu tímum
- Lýst yfir samstöðu, aðdáun og hverju öðru sem þeim finnst um hana
- Hvatt hana til að halda áfram baráttu sinni gegn námufyrirtækinu

Stílið bréfið á:

Nonhle Mbuthuma
c/o Amnesty International South Africa
97 Oxford Road
Saxonwold, 2196
Johannesburg, South Africa

- 4. Safnaðu saman bréfum og stuðningskveðjum nemenda þinna og sendu til Íslandsdeildar Amnesty International á kostnað samtakanna sem munu síðan koma þeim áleiðis á réttan stað.**

11. VIÐAUKAR

11. VIÐAUKI 1

UM AMNESTY INTERNATIONAL

**BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**

AMNESTY
INTERNATIONAL

Amnesty International er alþjóðleg hreyfing yfir sjö milljóna einstaklinga sem telja að allt óréttlæti komi sér við. Við berjumst fyrir heimi þar sem allar manneskjur fá að njóta mannréttinda sinna. Okkar hugsjón er að allir fái notið þeirra réttinda sem kveður á um í Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna og öðrum alþjóðastöðlum um mannréttindi. Við erum frjáls og óháð öllum stjórnvöldum, hvers konar pólitískri hugmyndafræði, fjárhagslegum hagsmunum og hvaða trúarbrögðum sem er og eru samtökin að mestu fjármögnuð í gegnum félagsaðild og með framlögum frá almenningi. Með stuðningsfólki okkar vinnum við að því að tryggja að stjórnvöld um allan heim virði og verndi öll mannréttindi.

Starf okkar snýr að því að vernda og valdefla fólk – frá því að berjast gegn mismunun í það að berjast fyrir réttindum flóttafólks og farandfólks. Við hjálpum til við að draga pyndara til ábyrgðar. Við vinnum að því að breyta þvingandi lögum. Við krefjumst frelsis til handa þeim sem hafa verið fangelsaðir fyrir það eitt að tjá skoðun sína. Við tölum fyrir alla þá sem eiga yfir höfði sér brot á mannréttindum sínum.

Amnesty International bregst við á marga vegu. Þegar mannréttindabrot eiga sér stað, þá rannsökum við og sviptum hulunni af staðreyndunum. Við þrýstum á ríkisstjórnir, sem og valdamikla aðila eins og fyrirtæki, til að tryggja að þau standi við loforð sín og virði mannréttindi. Með því að segja áhrifaríkar sögur af fólkinu sem við vinnum með virkjum við milljónir stuðningsfólks víðsvegar um heiminn til að berjast fyrir breytingum og mynda samstöðu með aðgerðasinnum. Við styðjum við baráttu fólks fyrir réttindum sínum í gegnum menntun og þjálfun. Samstarf við kennara og ungt fólk skiptir höfuðmáli í starfi Amnesty International.

11. VIÐAUKI 2

BRÉF TIL BJARGAR LÍFI 2018
MÁLIN

NAWAL BENAÏSSA, MAROKKÓ

TJÁNINGARFRELSI

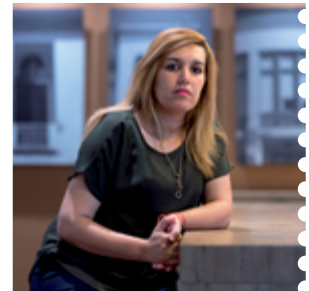
Nawal Benaïssa er reiðubúin að verja það sem hún trúir á. Hún berst fyrir félagslegu réttlæti og betri heilbrigðisþjónustu í sínum landshluta í Rif í Marokkó, þar sem margir íbúanna upplifa algjört afskiptaleysi af hálfu stjórnvalda. Nawal er meðal nokkurra einstaklinga sem gegna forystu innan vinsællar hreyfingar í Marokkó sem kallast Hirak og sem einn leiðtoga hennar hefur hún staðið fyrir friðsamlegum mótmælum og barist fyrir umbótum á samfélagsmiðlum.

Í hverju skrefi hefur Nawal sætt árásum af hálfu stjórnvalda í Marokkó í tilraun þeirra til að þagga niður í henni. Stjórnvöld handtóku hana fjórum sinnum á fjögurra mánaða tímabili, héldu henni í varðhaldi og kröfðust þess að Nawal lokaði vinsælli Facebook-síðu sinni sem er með 80.000 fylgjendur.

Í febrúar 2018 hlaut Nawal tíu mánaða skilorðsbundinn dóm og sekt fyrir að „hvetja til lögbrota“. Hún hefur áfrýjað dómnum en árásir á hendur henni af hálfu stjórnvalda halda áfram. Nawal flúði til annarrar borgar í Marokkó til að komast hjá stöðugu eftirliti.

Meðferðin á Nawal er hluti stórfelldrar herferðar stjórnvalda gegn Hirak-hreyfingunni og leiðtogum hennar. Öryggissveitir Marokkó hafa handtekið hundruð friðsamra mótmælenda og suma einungis fyrir að hafa lýst yfir stuðningi sínum á Facebook.

Fyrir Nawal er lausnin einföld. Hana langar að vera algjörlega frjáls til að berjast fyrir betri framtíð fyrir samfélag sitt og börnin sín.

11. VIÐAUKI 2

BRÉF TIL BJARGAR LÍFI 2018
MÁLIN

MARIELLE FRANCO, BRASILÍA

RÉTTUR TIL LÍFS

Marielle Franco barðist óttalaus fyrir réttlátari og öruggari Rio de Janeiro. Hún var vinsæll borgarfulltrúi sem ólst upp í fátækrahverfunum og barðist fyrir réttindum svartra kvenna, hinsegin fólks og ungmenna. Hún fordæmdi einnig morð af hálfu lögreglu. „Hún var ávallt í fararbroddi og tókst á við allt af festu,“ segir faðir hennar Antonio.

Þann 14. mars 2018, var Marielle myrt. Hún var skotin til bana í bíl sínum ásamt bílstjóra sínum, Anderson Pedro Gomes. Sönnunargögn benda til að morðið hafi verið framið af reyndum fagmönnum og sérfræðingar segja að byssukúlurnar tilheyri ríkislögreglu Brasilíu.

Brasilía er eitt af hættulegustu löndum í heiminum fyrir baráttufólk fyrir mannréttindum eins og Marielle, þar sem að minnsta kosti 70 slíkir hafa verið myrtir. Alltof oft eru morðin ekki rannsökuð og hinir ábyrgu eru frjálsir ferða sinna. Fólk sem berst fyrir mannréttindum býr við stöðugan ótta.

11. VIÐAUKI 2

BRÉF TIL BJARGAR LÍFI 2018
MÁLIN
ATENA DAEMI, ÍRAN   **FRELSI FRÁ PYNDINGUM OG GRIMMILEGRI,
ÓMANNLEGRI OG VANVIRÐANDI MEÐFERÐ**

Atena Daemi hefur verið ötul í baráttunni gegn dauðarefsingunni í Íran. Hún skrifaði stöðufærslur á Facebook og Twitter þar sem hún gagnrýndi aftökur í landinu. Hún dreifði bæklingum og tók þátt í friðsamlegum mótmælum gegn aftöku á ungri konu. Því miður krefjast aðgerðir sem þessar mikils hugrekkis í Íran.

Hún var dæmd í sjö ára fangelsi og aðgerðir hennar voru notaðar gegn henni sem sönnunargögn fyrir glæpsamlegu athæfi. Réttarhöld í máli hennar voru farsi þar sem þau tóku aðeins fimmtán mínútur og var hún sakfelld fyrir upplognar sakir. Þeirra á meðal var það „að leggja á ráðin um að fremja glæp gegn þjóðaröryggi“.

Meðferðin á henni er sárt dæmi um svæsna herferð gegn fólki sem kallar eftir réttlæti í Íran. Tugir einstaklinga hafa verið fangelsaðir og enn fleiri eru undir eftirliti, yfirheyrðir og lögsóttir til að þagga niður í þeim.

Atena hefur nú þegar orðið fyrir miklum þjáningum. Hún hefur verið barin, úðað hefur verið á hana piparúða og hún sett í einangrunarklefa en hún heldur ótrauð áfram að berjast fyrir mannréttindum. Fyrr á þessu ári fór hún í hungurverkfall til að mótmæla flutningi í alræmt fangelsi. Heilsu hennar hefur hrakað verulega.

11. VIÐAUKI 2

BRÉF TIL BJARGAR LÍFI 2018
MÁLIN

GULZAR DIUSHENOVA, KIRGISTAN

FRELSI FRÁ MISMUNUN

Gulzar Duishenova er baráttukona. Árið 2002 lenti hún í bílslysi vegna bílstjóra undir áhrifum áfengis og missti í kjölfarið hreyfigetu í fótleggjum. Ári síðar lést eiginmaður hennar skyndilega og hún var þá ein eftir til að sjá um tvö ung börn sín.

Nokkrum árum síðar hitti hún annað fólk með fötlun sem var að skipuleggja sig í höfuðborginni Bishkek. Hún áttaði sig á því að þau stóðu öll frammi fyrir svipuðum vandamálum, meðal annars erfiðleikum við að finna vinnu, því margir vinnustaðir voru ekki aðgengilegir fyrir hjólastóla, eða að þurfa að reiða sig á aðra til að lyfta sér upp í strætisvagna, sem er niðurlægjandi reynsla.

Hennar drifkraftur í lífinu er að tryggja að fólk með fötlun fái að lifa lífinu með reisn og geti ferðast að vild. Hún hefur hitt embættismenn, skipulagt þjálfun fyrir strætisvagnabílstjóra og kallað eftir aðgerðum á samfélagsmiðlum.

En hún stendur enn frammi fyrir hindrunum. Hún þarf aðstoð við að fara niður stiga við útidyrnar. Gatan hennar er holótt og ójöfn, svo hún getur ekki ýtt sér áfram í hjólastólum sínum. Hún verður daglega fyrir mismunun í samfélagi þar sem konum er ekki ætlað að tjá sig opinberlega og litið er á fólk með fötlun sem „ónytjunga“ með ólæknandi sjúkdóm.

11. VIÐAUKI 2

BRÉF TIL BJARGAR LÍFI 2018
MÁLIN

NONHLE MBUTHUMA, SUÐUR AFRÍKA

LANDSRÉTTINDI
FRUMBYGGJA

Nonhle Mbuthuma neitar að láta undan. Hún leiðir baráttu fyrir samfélag sitt gegn námufyrirtæki sem vill vinna títaníum á landi forfeðra hennar. „Þegar þú tekur landið mitt þá tekurðu jafnframt persónuauðkenni mitt,“ segir Nonhle. Hún er áreitt fyrir það eitt að verja réttindi samfélagsins.

Nonhle tilheyrir samfélagi frumbyggja sem kallast Amadiba en þeir eiga samfélagslegan rétt á landi í austurhluta Suður-Afríku. Rúmlega 5000 einstaklingar munu sæta þvinguðum brottflutningi ef fyrirtækið fær leyfi til að stunda námugróft á landinu. Frumbyggjarnir eiga á hættu að missa heimili sín, glata lífsviðurværi sínu og lífsháttum sínum almennt.

Nonhle stofnaði Amadiba-nefnd um hættustjórnun í þeim tilgangi að sameina íbúa í fimm þorpum og spyrna við fótum. Allt frá stofnun nefndarinnar hefur stöðugt verið haft í hótunum við hana og hún lifað af morðtilræði. Annar leiðtogi Amadiba-samfélagsins var skotinn til bana árið 2016 og var Nonhle næst á lista yfir þá sem ryðja átti úr vegi. Hún telur að hótanirnar séu tilraun til að þagga niður í henni og neyða hana til að flýja land.

En hún er ákveðin í því að spyrna við fótum. Eins og hún segir: „Þetta land var ömmu minnar, sem erfði það frá ömmu sinni og afa. Hvað mun ég skilja eftir fyrir börnin mín? Námugróftur er ekki í boði.“

11. VIÐAUKI 3

EINFÖLDUÐ ÚTGÁFA AF MANNRÉTTINDA-
YFIRLÝSINGU SAMEINUÐU ÞJÓÐANNA

 <p>BORGARARÉTTINDI OG FRELSI Réttur til lífs, frelsi frá pyndingum og þrældómi, réttur á að sæta ekki mismunun.</p>	<p>1. grein Allir eru fæddir frjálsir og jafnir</p> <p>2. grein Bann við mismunun</p> <p>3. grein Réttur til lífs, frelsis og mannhelgi einstaklinga</p> <p>4. grein Frelsi frá þrældómi</p> <p>5. grein Frelsi frá pyndingum</p>
 <p>LAGALEGUR RÉTTUR Réttur til að teljast saklaus uns sekt er sönnuð; réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi, réttur til að njóta frelsis frá geðþóttahandtökum eða farbanni.</p>	<p>6. grein Allir skulu njóta verndar með lögum</p> <p>7. grein Allir skulu vera jafnir fyrir lögum</p> <p>8. grein Lagaleg úrræði þegar mannréttindi eru brotin</p> <p>9. grein Bann við ólögsmætu farbanni, fangelsun eða brottvísun</p> <p>10. grein Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi</p> <p>11. grein Saklaus uns sekt er sönnuð</p> <p>14. grein Réttur til að fara til annars lands og leita verndar</p>
 <p>FÉLAGSLEG RÉTTINDI Réttur til menntunar, til að stofna fjölskyldu og annast hana, til tómstundar, réttur á heilsugæslu.</p>	<p>12. grein Réttur til einkalífs, heimilis og fjölskyldulífs</p> <p>13. grein Frelsi til að búa og ferðast hindrunarlaust innan landamæra ríkja</p> <p>16. grein Réttur til að ganga í hjónaband og stofna fjölskyldu</p> <p>24. grein Réttur til að njóta hvíldar og afþreyingar</p> <p>26. grein Réttur til menntunar, þar með talinn réttur til gjaldfrjálsrar grunnmenntunar</p>
 <p>EFNAHAGSLEG RÉTTINDI Eignarréttur, réttur til að vinna, til húsnæðis, til lífeyris, til fullnægjandi lífskjara.</p>	<p>15. grein Réttur til ríkisfangs</p> <p>17. grein Réttur til að eiga eignir</p> <p>22. grein Réttur á félagslegu öryggi</p> <p>23. grein Réttur til að vinna fyrir sanngjörnum launum og ganga í stéttarfélag</p> <p>25. grein Réttur til lífskjara sem tryggja heilsu og velferð</p>
 <p>STJÓRNMÁLALEG RÉTTINDI Réttur til að taka þátt í stjórn lands síns, greiða atkvæði, koma saman með friðsömum hætti, frelsi til tjáningar, lífsskoðunar og trúarskoðunar.</p>	<p>18. grein Réttur til lífsskoðunar (þar með talin trúarskoðun)</p> <p>19. grein Tjáningarfrelsi og réttur til að miðla upplýsingum</p> <p>20. grein Frelsi til að ganga í félagasamtök og halda fundi með friðsömum hætti</p> <p>21. grein Réttur til að taka þátt í stjórn lands síns</p>
 <p>MENNINGARLEG RÉTTINDI, RÉTTINDI TIL SAMSTÖÐU Réttur til þess að taka þátt í menningarlífi samfélagsins.</p>	<p>27. grein Réttur til þess að taka frjálsan þátt í menningarlífi samfélagsins</p> <p>28. grein Réttur til alþjóðaskipulags þar sem öll ofangreind réttindi eru framkvæmd</p> <p>29. grein Skylda til að virða réttindi annarra</p> <p>30. grein Ekki má svipta neinum neinum þessara réttinda!</p>

11. VIÐAUKI 4**TILLÖGUR AÐ BRÉFUM TIL YFIRVALDA OG
STUÐNINGSKVEÐJUM TIL ÞOLENDA OG/
EÐA FJÖLSKYLDU ÞEIRRA****MAROKKÓ****BRÉF TIL YFIRVALDA****Stílið á:**

Head of Government
Department of the Head of Government
Palais Royal Touarga
Rabat, Morocco

Excellency,

Nawal Benaissa is a 37-year-old human rights defender who has done nothing more than exercise her rights to freedom of expression and assembly.

Yet since June 2017 she has faced harassment by security forces, surveillance and repeated arbitrary arrest, just for speaking out for peaceful change in the Rif, northern Morocco. A court in Al Hoceima, her native city, served her with a 10-month suspended sentence once again purely in relation to her peaceful and legitimate campaigning.

I urge you to do all in your power to end the harassment of Nawal Benaissa and her family, so she can be free to campaign for social justice for her community.

Yours sincerely,

**TILLAGA AÐ STUÐNINGSKVEÐJU
TIL NAWAL BENAISSA**

I wholeheartedly support your peaceful struggle for social justice and better healthcare services in your region. The harassment and intimidation you have suffered by the government is appalling and should stop immediately. I will put pressure on the Moroccan Prime Minister to halt the harassment.

Stílið á:

c/o Amnesty International Morocco
20 rue Ouargha appartement 5 Agdal
10000 Rabat - Morocco

11. VIÐAUKI 4**TILLÖGUR AÐ BRÉFUM TIL YFIRVALDA OG
STUÐNINGSKVEÐJUM TIL ÞOLENDA OG/
EÐA FJÖLSKYLDU ÞEIRRA****BRASILÍA****BRÉF TIL YFIRVALDA****Stílið á:**

Brazilian President
Praça dos Três Poderes, Palácio do Planalto
Brasília (DF)
CEP 70150-900
Brazil

Dear President,

Today, I demand that you ensure a prompt, thorough, impartial and independent investigation into the killing of human rights defender Marielle Franco.

This must identify both the shooters and the people who ordered her killing, as well as the motivation for the crime. All those responsible must be brought to justice through a fair trial that meets international standards.

I also urge you to take all necessary measures to prevent further threats and attacks against human rights defenders like Marielle, including by restoring the programme of protection for human rights defenders in Brazil.

Yours sincerely,

**TILLAGA AÐ STUÐNINGSKVEÐJU
TIL FJÖLSKYLDU MARIELLE**

I am so sorry for your loss and my thoughts are with you. Marielle was a courageous woman who stood up for the rights of others. Together we will fight for justice for Marielle!

Yours sincerely,

Stílið á:

Amnesty International Brazil
Rua da Glória, 344 (3rd floor) Glória
CEP 20241180 Rio de Janeiro (RJ)
Brazil

11. VIÐAUKI 4

**TILLÖGUR AÐ BRÉFUM TIL YFIRVALDA OG
STUÐNINGSKVEÐJUM TIL ÞOLENDA OG/
EÐA FJÖLSKYLDU ÞEIRRA****ÍRAN****BRÉF TIL YFIRVALDA****Stílið á:**

Head of the Judiciary Ayatollah Sadegh Larijani
c/o Permanent Mission of Iran to the United
Nations in Geneva
Chemin du Petit-Saconnex 28
1209 Geneva
Switzerland

Your Excellency,

I urge you to release Atena Daemi immediately and unconditionally, and to quash her sentence and conviction. She is a human rights defender who has done nothing more than peacefully campaign against the use of the death penalty in Iran.

She is a prisoner of conscience who has been imprisoned for seven years solely for peacefully exercising her right to freedom of expression, association and assembly.

Atena Daemi has been in poor health while imprisoned. Therefore, I call on you to ensure that she is granted access to the specialized medical care she requires outside prison. She must be released today.

Yours sincerely,

STUÐNINGSKVEÐJA

Því miður er ekki öruggt að senda bréf beint til hennar eða fjölskyldu í Íran. Endilega sendu samt stuðningskveðju og við munum sjá til þess að hún komist í réttar hendur.

Einnig geturðu sýnt henni stuðning þinn á Twitter eða Instagram.

TILLAGA AÐ STUÐNINGSKVEÐJU TIL ATENU DAEMI

I admire your courage to speak against the death penalty in Iran. You should not be in jail for your peaceful activism. I send you all my strength and good wishes and I will fight for your release.

Your sincerely,

Stílið á:

Amnesty International – International Secretariat
c/o Iran Team
1 Easton Street
London WC1X 0DW
United Kingdom

Twitter: @AtenaDaemi

Instagram: www.instagram.com/atenadaemi

11. VIÐAUKI 4**TILLÖGUR AÐ BRÉFUM TIL YFIRVALDA OG
STUÐNINGSKVEÐJUM TIL ÞOLENDA OG/
EÐA FJÖLSKYLDU ÞEIRRA****KIRGISTAN****BRÉF TIL YFIRVALDA****Stílið á:**

Speaker of Parliament
Chui Prospekti, 205
Bishkek
Kyrgyzstan 720000

Dear Speaker,

I urge you to listen to the concerns of Gulzar Duishenova and other defenders of the rights of people with disabilities and to help ratify the Convention on the Rights of Persons with Disabilities as soon as possible.

People with disabilities face extreme levels of discrimination in Kyrgyzstan that affect women in particular and the implementation of legislation addressing this discrimination should be a priority, including improving access to health, buildings, jobs and public transport.

Yours sincerely,

STUÐNINGSKVEÐJA

Vinsamlegast varist að gera Gulzar að hetju eða sýna henni samúð vegna fötlunarinnar.

TILLÖGUR AÐ STUÐNINGSKVEÐJU

I fully support your fight for a world where people with disabilities can live with dignity. Your fight is important not only in your country but for people with disabilities all over the world. Keep up the good work!

Your sincerely,

Очень поддерживаем Вас, Гульзар!
Надеемся, что Ваш активизм приведет к ратификации Конвенции по

правам людей с инвалидностью!

We support you, Gulzar! We hope that your activism will lead to ratification of the Convention on the rights of persons with disabilities.

Браво, Гульзар! Спасибо за Ваш активизм.

Bravo, Gulzar! Thank you for your activism.

Stílið á:

Gulzar Duishenova
c/o Amnesty International Ukraine
POB 40
04050
Kyiv
Ukraine

Netfang: gulzardujsenova@gmail.com

11. VIÐAUKI 4**TILLÖGUR AÐ BRÉFUM TIL YFIRVALDA OG
STUÐNINGSKVEÐJUM TIL ÞOLENDA OG/
EÐA FJÖLSKYLDU ÞEIRRA****SUÐUR-AFRÍKA****BRÉF TIL YFIRVALDA****Stílið á:**

Cyril Ramaphosa
President of the Republic of South Africa
Union Buildings
Private Bag X1000
Pretoria, South Africa
0001

Mr. President,

I urge you and your government to protect Nonhle Mbuthuma, the Amadiba community leader in the Eastern Cape. She is a peaceful human rights defender standing up for her community to protect the land they rely on.

Please also conduct a full and proper investigations into the harassment and intimidation targeted at her and other activists as they stand up to the actions of the mining company Transworld Energy and Mineral Resources (TEM).

Yours sincerely,

TILLAGA AÐ STUÐNINGSKVEÐJU

I fully support your struggle against the mining company and it's aim to take over the land of your ancestors. I hope you win this fight so you, your children and the community can prosper and hold onto your livelihoods and way of being.

Yours sincerely,

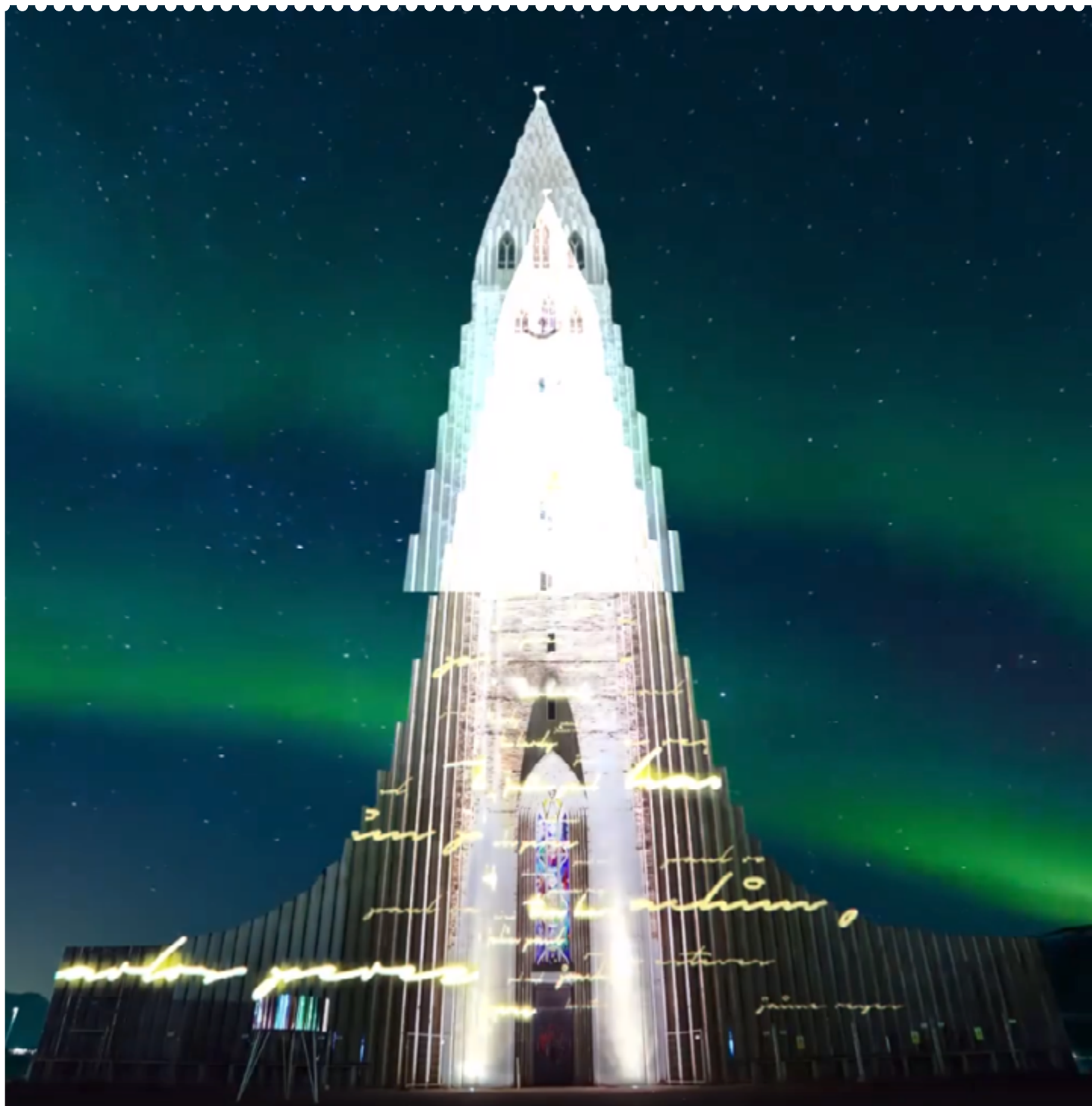
Stílið á:

Nonhle Mbuthuma
c/o Amnesty International South Africa
97 Oxford Road
Saxonwold, 2196
Johannesburg, South Africa

Í **Bréf til bjargar lífi** viðburðinum okkar í desember 2017 söfnuðust samtals **95.826** undirskriftir, bæði í gegnum vefsíðu og á viðburðum víðsvegar um landið. Einn stærsti viðburðurinn okkar var ljósainnsetning við Hallgrímskirkju.

**BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**

AMNESTY
INTERNATIONAL

Bréf til bjargar lífi er stærsti árlegi viðburður Amnesty International. Árið 2018 beinir herferðin sjónum að baráttukonum fyrir mannréttindum sem hafa þurft að þola mannréttindabrot eða eru í bráðri hættu vegna afstöðu sinnar í ákveðnum mannréttindamálum.

Þessi verkefnakista styður við þátttöku kennara og nemenda þeirra í **Bréf til bjargar lífi**. Kistan lætur kennurum í té yfirsýn á ýms mannréttindamálefni og gefur ungu fólki tækifæri til að kynnst alþjóðlegum áskorunum. Með því að læra um mannréttindi og skrifa sannfærandi bréf til að binda enda á mannréttindabrot og ná fram réttlæti leggja kennarar og nemendur lóð á vogaskálarnar í mannréttindabaráttunni og sjá með eigin augum hvernig orð geta haft áhrif og náð fram breytingu á heimsvísu.

Þessi verkfærakista var búin til fyrir nemendur 13 ára og eldri og er fyrst og fremst hönnuð til notkunar í skólaumhverfi: bæði inni í kennslustofu og á viðburðum á vegum skóla. Hægt er að aðlagða verkefnin í verkfærakistunni til notkunar í öðru, óformlegu námsumhverfi eins og t.d. félagsmiðstöðvum eða annars staðar í nærsamfélaginu. Verkfærakistan samanstendur af almennum verkefnum um mannréttindi og beinir sjónum að fimm baráttukonum fyrir mannréttindum úr **Bréf til bjargar lífi** 2018 sem hafa lagt allt sitt til í baráttunni fyrir umbótum um heim allan.

ÍSLANDSDEILD AMNESTY INTERNATIONAL

Vefur: www.amnesty.is

Netfang: amnesty@amnesty.is

Sími: 5117900

Þingholtsstræti 27

101 Reykjavík

Ísland

September 2018

**BRÉF TIL
BJARGAR
LÍFI**

AMNESTY
INTERNATIONAL

